

בס"ד

# וסביביו נשערה מאד

(תהלים נג)

שקלא וטריא להלכה

בענין

הפאות הנכריות מהודו

הרב שלום דובער הלוי וולפא

## קרית גת ערב חג השבועות תשס"ד

### פתח דבר

סערה עצומה עוברת על אחינו בית ישראל בחדש האחרון. יהודים החרדים לדבר ה', עוררו שאלה בענין הפאות הנכריות שמקורן מהודו, אם אין הן אסורות כ"תקרובת עבודה זרה". בעקבות זה נשלחו לערי החושך שנים אנשים מרגלים, לראות איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם. וכשבאו והעידו בפני הרבנים הגאונים שליט"א, נחלקו הדעות להלכה.

יש שפסקו מיד ובערת הרע מקרבך "הוציאוה ותשרף". אחרים הורו לא לבער ולא לחבוש. היו שכתבו כן רק לגבי הפאות שבודאי מהודו. יש שאסרו גם את המעורבות והספקות. כמה בתי דינים כתבו שבינתיים אין ללבשן "עד הבירור". ואילו רבים וטובים סברו שאין כאן איסור כלל.

כדעות בין הפוסקים, כן נחלקו מעשיהם של כלל ישראל. ברחובות ארץ הקודש ובמושבות היהודים בחו"ל, היה ניתן לראות יהודים יקרים ובראשם גדולי תורה ויראה, כשאש לפניהם תאכל את התקרובת, וסביבם נשערה מאד. אלפי נשות ישראל שהקפידו על לבישת פאה, הגיעו פתאום למקומות עבודתן עם מטפחת וכובע. הצד השווה שבכולם היתה החרדה הגדולה, שלא לגעת ח"ו בקצה טומאת עבודה זרה.

חסידי ליובאוויטש, האמונים על מצות רבם הגאון האלקי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א מלך המשיח, התלבטו רבות. מצד אחד אין שום דרך שתוכלנה הנשים לצאת ח"ו לרשות הרבים עם מטפחת או כובע. לאידך גיסא, מה עושים עם השאלה החמורה.

גם מבחינה רגשית היה קשה להשלים עם הרעיון, שכתוצאה מרצון החסידי והפנימי לקיים מצות חכמים, ולכסות את השער באופן מוחלט עם פאה נכרית דוקא, נכשלו רח"ל רבבות נשים באיסור הנאה מתקרובת ע"ז.

\*

כותב השורות, שזכה לכתוב ולפרסם את הספר "לקט שכחת הפאה", היה נתון במשך כמה שבועות למטר של טלפונים, ובהם בקשה ותביעה שיתמסר לחקירת הענין, בכדי להסיר את החששות, ולחזק את שומרות הצניעות בדרכן הסלולה ע"י נשיא הדור. התחמקתי מכך מכמה סיבות, ובעיקר משום שאין תועלת בכך, שאזובי הקיר יחקרו בסוגיא שעוסקים בה ארזי הלבנון שליט"א.

באחד הימים נפגשתי עם רב חשוב מחסידי גור בעירנו, שאמר לי: "אצלי ברור שאין שום בעיה הלכתית בפאות מהודו, שהרי הרבי מליובאוויטש עמד וחילק בכל יום ראשון דולר לצדקה וברכות לאלפי יהודים, ולא יתכן, שעברו לפניו כ"כ הרבה נשים שלראשן פאה האסורה בהנאה, וצדיק יסוד עולם לא הרגיש בזה".

כשהתבוננתי בדבריו ראיתי, שלא רק שצדק מבחינת הרגש החסידי, אלא שגם להלכה מצינו בש"ס פעמים רבות, שהביאו הוכחה שהנהגה מסוימת מותרת, מכך שאחד מחכמי

ישראל ראה זאת "ולא אמר ולא מידי" (וראה שבת סב,ב. עירובין קב,א. גיטין יח,א. ועוד).

\*

אחד מחסידי בויאן טוען, שכבר לפני שלושים ושנים שנה עוררו הרבי ביחידות שיש שאלה על הפאות מהודו. אבל אם אכן מדויק הדבר, הרי אדרבה מכאן ראיה הפוכה, כי מזה גופא שמלבד עדות זו על הוראה שנאמרה בחדרי חדרים, לא ראינו שהרבי עשה מזה "רעש", לא באגרות הקודש ולא בשיחותיו לפני החסידים, הרי מוכח בלי שום ספק (שיש איזה אי דיוק בעדות הנ"ל, או) שמסקנת דעתו הקדושה היא שאין בזה איסור.

והרי ידוע כמה נלחם לחלץ יהודים מכל דבר שיש בו ריח ע"ז, עד שעורר להקמת תכנית של "מדיטציה יהודית", בכדי למשוך את הצעירים שנתפסו למדיטציות הנכריות. ושלח את חסידיו לכל פינה נדחת בארצות המזרח הרחוק לחלץ את הצעירים שנתפסו לכתות המשוונות. וכ"ש וק"ו כאן, האם יתכן שלא יתרה בחסידיו בענין שיש בו הנאה מתקרובת ע"ז?

ובפרט שהוא עצמו השתדל כל כך בענין הפאות, והאם יתכן שכתוצאה מכך יבואו חסידיו כורתי בריתו להכשל בזבחי עבודת אלילים. וכמו שתמהו חז"ל בנדה (נב,א): "דבר שאמר אותו צדיק, יכשל בו זרעו? וביבמות (קכא,ב): "דבר שהצדיק מתעסק בו, יכשל בו זרעו?" ובבבא קמא (נ,א): "דבר שאותו צדיק מצטער בו, יכשל בו זרעו?"

מסיבה זו השתדלתי בס"ד ליתן בזה את צדדי השאלה, וגם את המסקנה שנראית לכמה גדולי תורה להלכה למעשה, שבלבישת הפאה מהודו לא עוברים על הנאה מ"תקרובת עבודה זרה", ולא על שום איסור דאורייתא או איסור דרבנן, ולא על איסור ממשי כל שהוא. (וכ"ש שאי אפשר להורות לאחרים שעליהם לשרוף את הפאות. וראה חו"מ הלכות דיינים סימן כה).

\*

למותר לציין, שאין כאן שום נסיון "לחלוק" על גדולי התורה שאסרו את הפאות מהודו. מי אני ומה אני שאעז ח"ו לעשות כן. ובודאי שאשה כשרה שהסירה פאה זו לאחר פסק הדין של גדולי ישראל, לא תלבשנה עתה מחדש בגלל פטפוטי מילין שלי.

כל מה שכתבתי להלן, הוא רק בכדי לבאר את עמדתם של אותם רבנים שהתירו מלכתחלה פאה זו, שלא יהיו דבריהם כדבר התמוה. וכן כדי לבאר בדרך אפשר את העובדה שצינו לעיל, שהרבי מליובאוויטש לא העיר על כך בהוראה כללית, על אף סערת הקודש שעשה למען לבישת הפאות בכלל.

ויהי רצון שלא נכשל בדבר הלכה, לא נטמא את הטהור ולא נטהר את הטמא. וע"י שמירת גדרי הצניעות נזכה שתרבה החכמה והדעת, ועד לקיום היעוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

שלום דובער הלוי וולפא  
ערב חג השבועות תשס"ד

נ.ב. בהזדמנות זו, אודה לכל אלו שהיה לי עמם שקלא וטריא בסוגיא זו, מפיהם או מפי כתבם, הלא הם הרבנים הגאונים החסידים שליט"א: ר' חיים יוסף דוד וויס, ר' דב לנדאו, ר' אשר לעמיל הכהן, ר' ברוך בעז יורקוביץ, ר' ישראל הכהן הענדל, ר' טוביה זילברשטרום. יאריכו כולם ימים על ממלכתם, עד ביאת גואל צדק.

## מבוא

נתחיל עם תיאור הבעיה, ויסלחו לי הקוראים על האריכות בענינים של שטות והבל וטומאה, כי רוב הפרטים דלהלן חשובים להבנת הצדדים ההלכתיים, והסקת המסקנות למעשה. וידוע שמותר ללמוד עניני ע"ז בכדי "להבין ולהורות" (ראה ר"ה כד, ב. ע"ז מג, ב. פירש"י שופטים יח, ט. רמב"ם הלכות ע"ז פ"ג ה"ב והלכות סנהדרין פ"ב ה"א. "מורה נבוכים" פרקים כט, ל, וסוף פרק מט. ולהעיר מ"מגדל ע"ז הלכות ע"ז רפ"ב, "באר שבע" לסנהדרין ק, ב. "חמרא וחיי" שם סח, ב. "אוצר חידושים בש"ס" לסנהדרין ע' רפה ואילך).

## המקורות לתיאור המצב

התיאור המפורט נכתב לאחר שיחות ארוכות שהיו לי עם שלשה מומחים: (1) הרה"ח ר' בצלאל קופצ'יק שליח כ"ק אדמו"ר למדינת הודו (ששאב את ידיעותיו מיצרן פאות הודי שקונה שם שערות, וכן מהודים אחרים המכירים בטיב ע"ז זו). (2) ר' אבי כהן מירושלים (שלפני חזרתו בתשובה למד את הפילוסופיה של אלילי הודו, שהה שם זמן רב, והשתתף בעצמו בטקסי הע"ז שלהם, כולל התהליך של תספורת השערות). (3) ר' בנימין קלוגר גר צדק (שלפני שהתגייר היה כומר לע"א, ובקי במנהגי הע"ז של ההינדו).

דברי העדים הנ"ל, מתאימים בדיוק למה שקראתי בארבעה מאמרי מחקר: (1) כתבה ארוכה של עיתונאית אמריקאית שביקרה במקום, תיעדה את כל הפרטים, וסיכמה ממצאיה בעיתון אמין ומכובד שמרכזו במדינת "טנסי" בארה"ב, במאמר "השערות הקדושות", מיום 9 למרץ 2003, שאפשר להורידו באינטרנט. (2) מחקרו של פרופסור אננד מוהן, כומר לדת ההינדו ופרופסור לדת ופילוסופיה ב"סיטי קולג" בקווינס ניו יורק. (3) מחקרה של פרופסור דיאנה עק, פרופסור ללימודי הדתות ההודיות באוניברסיטת הווארד. (4) כתבתו של מר יותם יעקבסון במגזין "מסע אחר" בחדש זה.

על כל הנ"ל הוספתי את עדותו של הרא"ד שי' דונר מלונדון (מ"חדשות משפחה"), ואת עדות שליחי "בית דין צדק בני ברק" (המודפסת על ניר רשמי של הבי"ד).

## תיאור המקום

הודו היא מדינה שבזמן הרמב"ם היו בה בתי עבודה זרה, כמבואר ב"מורה נבוכים" ח"ג פכ"ט. ו"גם בימינו אלו ישנם בהודו.. כמה כתות עובדי ע"ז" (אגרות קודש ח"ג ע' קעא). מדובר באחד בתי הע"ז הפופולרים והעשירים ביותר "סרי ונקאטשווארה", הנמצא על גבעת טירומאלה בעיירה "טירופאטי", שבדרום מחוז "אנדהרה פראדש" (ויש עוד מספר מועט של מקומות אחרים קטנים עד"ז). הם סוגדים לאליל בעל 4 ידיים (וראה שו"ע יו"ד סימן קמז ס"א, דאין להזכיר שם האלילים אפילו לצורך).

בטירופאטי בלבד, מבקרים בכל יום כ-50.000 איש (לתפלה או לדורון וכו'), ומתוכם מתגלחים לפחות 20.000 אנשים ונשים. התגלחת מתבצעת ע"י 600 ספרים. בכל בניני ה"אשרם" (קומפלקס של ע"ז) עובדים אלפי פועלים (בנקיון, שמירה, לימודים, הכנת אש"ל לעולי הרגל וכו'). בכל שנה מוכרים משם 450 טון שערות.

חשוב לציין, שמליוני נשים בהודו (שלה אוכלוסיה של 1.2 מיליארד נפש) מוכרות שערותיהן גם לספרים שבעיירתם, והספרים משווקים את השערות לסיטונאים. ובאופן שיש אומרים, אשר השער הנמכר ע"י בתי הע"ז הוא מיעוט לגבי כללות השער המשווק ממדינת הודו בכללותה. וכמו"כ, כללות השער ההודי הוא מיעוט מכלל השערות הטבעיות "יומען הייר" הנמכרות בעולם.

## מהו ענין התגלחת?

בכת ה"הינדו" מאמינים, שהשער מייצג את היופי של האדם ואת אחד הדברים היקרים ביותר שיש לו, הם מטפחים את השערות ומורחים עליהם שמן קוקוס וכו'. תגלחת השער היא ויתור על היופי, ובזה יש פעולה המבטאת את ביטול ושבירת האגו האנושי והביטול כלפי האליל. ההודיות עושות כן כאות תודה על שהאליל שמע את תפלותיהם, או כהכנה לתפלה בעת צרה.

ההודים מאמינים, שהפסולת היוצאת מגוף האדם, כולל **השערות** והצפרנים, הם דבר טמא ובזוי (לאחר שיוצא ונחתך) וזה נקרא בפילוסופיה שלהם בשם "אפא-ויטרה". לאחר התגלחת מרגישה המתגלחת כאילו נולדה מחדש (בלשונם: "דווי-ג'א" = לידה שניה), ושע"ז העבר הלא טוב התנקה ונמחק, והיא ראויה עכשיו ללכת ולהתפלל לפני האליל. (ודוקא משום שבתחלה היו השערות דבר חשוב, גדולה ההכנעה, כשהאדם המבטל את ישותו מוכן לוותר עליהם, לחתכם, ולהפכם לפסולת וטומאה).

התגלחת נוהגת כבר שנים רבות מאד. אלא שבעבר היו מתגלחות בבית, זורקות את השערות לאשפה, והולכות למקדש להתפלל לפני האליל. היו גם כאלו שהתגלחו אצל ספרים השייכים לבית הע"ז, וגם אז נזרקו השערות או נתרמו למי שביקשן. אבל כאשר בשלושים השנים האחרונות התגבר המסחר בשערות בכל העולם (בעיקר אצל אינם יהודים), והבעלים של בתי הע"ז הנ"ל ראו, שיש כאן פוטנציאל כלכלי אדיר, הם מיסדו את התגלחת, שתהיה דוקא בתוך אזור המקדש שלהם (ובכמה סניפים), והחלו לשלוח ולמכור את השערות בכל העולם. הכסף משמש להוצאות הרבות של אירוח המאמינים, וכן למטרות צדקה כגון תמיכה בנזקקים, בתי מחסה ליתומים, וחלקו מעשיר את כיסי המנהלים של בית הע"ז.

## מהו סדר ה"עבודה"?

מקום התגלחת הוא בבנין של ארבע קומות, ובו כ-12 אולמות של תספורת, השוכן בתחלת הקומפלקס למרגלות ההר. לאחר התגלחת הולכים לרחצה, והיא מסמלת את סיום הטהרה (ויש שכתבו שהתגלחת היא כעין הורדת ה"חציצה" לפני הטהרה במים). משם עולים ברגל **במהלך של שלוש שעות!** אל מקום הע"ז עצמו הנמצא בראש ההר, אלא שעדיין לא נכנסים אליו אלא הולכים לישון בחדרים מיוחדים עד אור הבוקר (וגם זה הוא חלק מהלידה מחדש). למחרת בבוקר מתייצבים בתור, שעלול להמשך כ-8 שעות! ואז "זוכים" להכנס לאליל ולהתפלל לפניו.

## האם מקום התספורת הוא "בפני העבודה זרה"?

כאמור לעיל, מקום התספורת הוא במרחק גדול מהמקדש שבו נמצא האליל, בזמן הליכה של שלוש שעות במעלה ההר. אמנם כל ה"אשרם" הוא כביכול "ביתו" של האליל, ולא זו

בלבד, אלא שכל אותה העיר טירופאטי נקראת ביתו של אליל זה. אבל כמובן שלא מסתפרים בפניו. בחדרי התספורת אין צורות של אלילים כלל, וגם לא תמונותיהם. על הבנין מבחוץ חרוט צורת אליל גדול, אך אין זה נראה מחדרי התספורת (ומתאים להנ"ל שהשער החתוך הוא דבר טמא, וגם הגזיזה אינה פעולה של כבוד, ולכן לא עושים אותה בפני שום צורה של אליל).

אין אצל המתגלחים הרגשה של "יראת כבוד" מבחינת "קדושת המקום" כאשר נמצאים באולמות התספורת (משא"כ במקדש של האליל, ששם כדבריהם "הולכים על קצות האצבעות"). הדרישה להוריד את הנעלים בבנין התספורת, היא דבר מקובל גם כשנכנסים לכל בית חשוב בהודו, ולא משום שיש אליל במקום זה.

אמנם בקומת התספורת התחתונה (מבין שלשת הקומות) ישנו גם חדר קטן כ-10 מטר מרובע שנכנסים בו מקומה תת קרקעית, ושם יש פסלים, ומיעוט אנשים נכנסים שם להתפלל, אבל אף אחד אינו מסתפר במקום זה. עוד יש לציין, כי עולי הרגל העשירים, אינם מסתפרים "עם כל הנערים", אלא משלמים לספר שיבוא לספרם במלון, ובחדרים שם יש תמונות של פסלים על הקיר (כמו בכל פינה בהודו), אבל אין שום קשר בין התגלחת שם להמצאותם של תמונות האלילים.

### **האם מביאים את השערות בפני האליל, או מקטירים אותם?**

אין כלל אפשרות כזו שהנהלת הטמפל או הכמרים יביאו את השערות או חלקן לפני האליל בתור תקרובת, ובודאי שאין הם מקטירים אותן, **כיון שבאמונתם השערות הן דבר טמא כנ"ל**. אלא מיד עם החיתוך עומדים פועלים שמכניסים את השערות לתוך כלי מיוחד הנקרא "הונדי", ומשם הן נארזות ומועברות לניקוי, יבוש, עיבוד ומיון, ונמכרות לסוחרים.

לא תתכן כלל אפשרות טכנית שהכהנים ישימו את השערות בפני האליל. שהרי מדובר בכמות של כמעט **טון וחצי ליום**! וזהו נפח עצום שממלא חדר ענק. ולא יתכן שיביאו כמות כזו בכל יום לפני האליל, מבלי שאף אחד מהחוקרים או העדים הנ"ל יבחין בכך. ועוד, שאם היו צריכים להביא את השערות לפני האליל, היו בודאי בונים את חדרי התספורת בסמוך לו, ולא בתחתית ההר במרחק כה רב.

אמנם יש שהעידו בפני הרבנים, שישנם מעט מאד מהמתגלחים (5 או 10 אחוז), שלוקחים **על דעת עצמם**, קבוצת שער קטנטונת (ממה שנופל על הרצפה בזמן הגילוח, כי השערות עצמן נקשרות מיד לכל מתגלח בפני עצמו), וכשהם מגיעים לתפלה אצל האליל, מניחים שערות אלו בתוך "הונדי" הנמצא מול האליל. אלא שגם שערות אלו **אינן נקטרות**, אלא מובאות בחזרה לבנין התגלחת להכנה לשיווק. העדים הדגישו, שמדובר בשערות קטנות ביותר ומעורבות מכל מיני אנשים (שהרי הן מאותן שנפלו על הרצפה), ואינן ראויות לעשות מהן פאות כלל.

### **האם התגלחת היא קרבן לאליל?**

בפני הרבנים שאסרו את הפאות הובאו עדויות, שכאשר שאלו את חלק מהמתגלחות לשם מה הן מסתפרות, היו שענו שזהו "קרבן עבור האליל". יש עדויות שחלק מהמתגלחות אף ממלמלות את שמו של האליל בזמן הגילוח.

ואכן גם במקורות הנ"ל (באנגלית) שצוינו למעלה מוזכרים דברים אלו. ושם כותבים גם בשם המתגלחות, שמאחר שהאליל מגן ושומר עליהם, וענה לתפלותיהם שירד גשם, ושיהיה יבול טוב בשדות האורז וקני הסוכר שלהם, והוא הנותן להם בריאות וחיים ארוכים, על כן נדרו להביא בפניו את הקרבן הזה.

אבל הפרופסורים, וגם האברכים הנ"ל שיודעים היטב את תורת ההינדו והשתתפו בעצמם בטקסים אלו, מדגישים, שבלשונם של ההינדים, **אין הכוונה לקרבן של פולחן** (שהרי אין מביאים את השערות בפניו כלל), אלא קרבן מלשון **וויתור** על דבר הכי יקר, "הקרבה עצמית", קרבן של ה"אגו" (להבדיל אלפי הבדלות, ע"ד ביטול הישות של עובד ה', או כאילו נאמר, שאדם פלוני מוכן "להקריב" את כחותיו וזמנו וכספו עבור הקב"ה, שלא מדובר כאן על "קרבן" במובן של עבודת הקרבנות).

הכתבת של העיתון הנ"ל, שאלה את אחת המסתפרות: "את אומרת שגזיזת שערותיך היא כקרבן לאליל, אבל האם את יודעת שתוך זמן קצר מהתספורת ישלחו את שערותיך למכירה במרחק של חצי עולם מכאן"? והמתגלחת ענתה לה: "לכל מקום שהשער יגיע, הרי מבחינתי זהו עבור האליל". כלומר, גם היא יודעת שאין מקריבים או מקטירים את השערות, אבל ההכנעה וההקרבה העצמית שעשתה כשיחתה את המראה שלה והורידה את השערות היקרות לה, זה היה עבור האליל. וא"כ אין כאן שום "קרבן" במובן של פולחן.

### **האם התספורת היא "דרך עבודתו" של האליל?**

בהלכה יש חשיבות גדולה (כדלקמן) למושג של "דרך עבודתה" של כל ע"ז. ולכן יש לבדוק האם התספורת היא "דרך עבודתו" של אליל זה. ובכן, המומחים הנ"ל מדגישים, שדרך עבודתו של האליל היא בשלשה אופנים: מקריבים לפניו עניני אכילה ושתייה, מקטירים לפניו קטורת, ומביאים לו כסף וזהב, תכשיטים, אבנים טובות ומרגליות, עורות יקרים וכדומה. וכמובן שמתפללים לפניו. (אכילה ושתייה וקטורת מביאים רק במקומו של האליל, ואילו כסף וזהב וכו' גם בשאר ה"הונדי" הנמצאים בכמה מקומות).

אבל לא קיימת בתורת ע"ז זו עבודה מיוחדת של תגלחת לכבודה כלל. וגם אין לה עבודה מיוחדת של הקרבת שערות. וגם לא יתכן שיהיה דבר כזה, משום שהשערות לאחר שנחתכו, **נחשבות לדבר בזוי וטמא** כנ"ל, ובמילא עצם פעולת התגלחת וכ"ש הקרבת שערות לאליל, הם בזיון גמור.

התספורת היא איפוא רק פעולה של התבטלות והקרבה עצמית כנ"ל, שיש בה תודה לאליל על העבר וגם הכנה לתפלה. (ומה שמיעוטם מביאים קצת שערות לאליל, הרי זה משום שאותו מיעוט הוא "עם הארץ" בתורת ההינדו, ועושים זאת על דעת עצמם, וכלשון הידוע שרוצים "להיות פרום יותר מהגלח").

אחד המומחים הנ"ל שבקי מאד בספריהם, צחק ואמר, שאם ימצא מי שיטען שהתגלחת היא "דרך עבודתו" של האליל ההודי, הרי זה כמי שיאמר (להבדיל אלפי הבדלות) **שה"הכנות" שיש לעשות על פי השו"ע קודם התפלה, והטבילה במקוה, הם דרך עבודתו של ה'.**

וע"פ הנ"ל שבגזיזת השערות יש גם "הקרבה עצמית" (בנוסף להתנקות וטהרה), אפשר להוסיף בדוגמא לעניני הקדושה, שלהבדיל גם סיגופים ותעניות, אינם "דרך עבודתו" של הקב"ה (אע"פ שהלשון בזה הוא "שיהא מיעוט חלבי ודמי קרבן"). כי דרך עבודתו היא

לימוד התורה וקיום המצוות ועבודת התפלה, ואילו הכנות ומקוה ותעניות וסיגופים, הם רק הזדככות או הקרבה עצמית וביטול היש, להיות ראוי ומוכן לעבודת ה' האמיתית.

ועוד נקודה בזה: מי קובע מהי "דרך עבודתו" של האליל? האם ההנהלה הגשמית של ה"אשרם", שהחליטה להתעשר ע"ח עולי הרגל המסכנים. או שהקובע בזה הם ספרי הפילוסופיה של אותה עבודה זרה, שבהם אין זכר ל"דרך עבודה" כזו של תגלחת (ורק בתור ויתור והכנה כנ"ל).

### **האם יש עכ"פ ענין של פולחן בעצם פעולת הגזיזה?**

מכל הנ"ל מובן, שלא זו בלבד שאין בגזיזת השערות משום "דרך עבודתה" (המיוחדת) של ע"ז זו, אלא שעצם **פעולת** התגלחת לא קשורה עם פולחן כל שהוא. כי פעולה זו היא רק **אמצעי** למטרה של "נתינה לאליל תוך כדי הכנעה", כלשון השלט הגדול בכניסה לבנין של התספורות.

ולכן ברור שאין מעשה "עבודה" בעצם פעולת התגלחת, אלא שזהו אמצעי לויתור ולנתינת השערות. (כלומר: לו יצוייר שהיה אפשר לתת השערות בלי פעולת הגזיזה, לא היה ענין לגזוז דוקא). העובדה שבעת התגלחת יש האומרים את שם האליל, מוכיחה רק שהנתינה היא לכבודו, **ולא שעצם פעולת הגזיזה היא פולחן**.

### **מה ענינו של כלי ה"הונדי"**

הנחת השערות (לפני התחלת תהליך שיווקן לסוחרים) בכלי ההונדי, מהווה כעין השלמת הנתינה לאליל, כי זהו כאילו ה"קופה" שלו. על פי אמונתם, הכלי מייצג את ענין ההשפעה שנותן האליל, כתמורה למה שמקבל את הכסף, הזהב והמאכלים וכו' (שכל סוג מניחים בהונדי מיוחד), וגם את השערות. ולכן, כאשר המנחה נכנסת לכלי זה, נפתח להם צנור השפע.

אולם אם נשאל, האם ההונדי הוא עצמו אליל או ע"ז, הרי התשובה היא בודאי שלא. והראיה הברורה לזה היא מהא גופא שמסתפרים בפני ההונדי, וששמים בו את השערות הטמאות.

### **מי אחראי על התספורת?**

כל מבצע התגלחת ומכירת השערות, אינו בחסות הכמרים כלל, כי הם אחראים רק לפולחן הנעשה בהיכל האליל במעלה ההר, ומקבלים את המתגלחות רק לאחר סיום תהליך התספורת והטהרה. רק המנהלים הגשמיים של ה"מקדש" הם שמטפלים בתגלחת ובשערות (אחד המחקרים הנ"ל קורא להם: "חבר הנאמנים" של הטמפל).

**הספרים המגלחים בפועל אינם אנשי דת, גם לא ממדרגה נמוכה**, ולא אנשים חשובים כלל. אחד העדים כתב: "שהם מהגרועים שבאומה זו, ומלפנים כל שנגע בהם נטמא". מדובר בפועלים פשוטים נבערים מדעת שעובדים בשביל המשכורת, ויודעים היטב שה"סחורה" אינה נשלחת אל האליל אלא מיועדת לגריפת מליוני דולרים, עבור עניני ה"אשרם" או לכיסי הבעלי בתים.

עד כאן תיאור המצב לאשורו. וכל המומחים מדגישים, שלא היה בזה שום שינוי בשנים האחרונות, וכנ"ל שהתיאור כולל גם את העדויות שהובאו בפני בתי הדינים מהעדים שביקרו שם בשבועות האחרונים. ועתה נבוא לביאור הצדדים ההלכתיים.

## צדדי השאלה להלכה

### א. תקרובת ע"ז אסורה בהנאה

בגמרא ע"ז כט,ב. למדו מהפסוק (תהלים קו,כח) "ויצמדו לבעל פעור – ויאכלו זבחי מתים", דכשם שהמת אסור בהנאה, כך תקרובת ע"ז אסורה בהנאה. וכן פסק הרמב"ם הלכות ע"ז פ"ז ה"ב: "עבודה זרה עצמה ומשמשיה **ותקרובת** שלה וכל הנעשה בשבילה, **אסור בהנאה**. שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך. וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שנים, אחת משום ולא תביא תועבה אל ביתך, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרס" (דלא כתוס' ב"ק עב,ב. ד"ה דאי, ורשב"א ותוס' הרא"ש קידושין נח,א. דס"ל שתקרובת ע"ז אסורה מדרבנן).

ובשו"ע יורה דעה סימן קלט ס"א: "אליל אסורה בהנאה, היא ותשמישה ונויה.. **ותקרובתה** משהביאו לפניה ועשה ממנו תקרובת, נאסר".

וזוהי השאלה שהתעוררה לאחרונה, האם השער הטבעי הבא מבתי הע"ז של מדינת הודו, נעשה תקרובת לעבודה זרה (ומשנעשה תקרובת נאסר **גם בחוץ**, וכמו שפסק הרמב"ם שם הט"ו: "ואע"פ שחזרו והוציאום, הרי אלו **אסורין לעולם**"). או שאין לשער דין תקרובת ע"ז והוא מותר בהנאה.

### ב. אין ביטול לתקרובת ע"ז

יש השואלים מחוסר ידיעה, דאף אם היה לשער דין של תקרובת ע"ז, אבל כשמוציאים אותו **למכירה**, הרי בזה הם **ביטלוהו** מלהיות עבודה זרה (וכמו הפסל עצמו שנמכר לצורף יהודי, ראה רמב"ם פ"ח ה"י ושו"ע סימן קמו ס"ח וט"ז שם סק"ח), ולמה שלא יבטל ממנו האיסור ע"י המכירה גופא.

אבל שאלה זו אין לה מקום, שהרי פסק הרמב"ם שם ה"ט, דאף שאת הע"ז עצמה אפשר לבטל, וכן אפשר לבטל את משמשיה ונויה וכו', מ"מ **"תקרובת ע"ז אינה בטילה לעולם"**. וכן נפסק בשו"ע שם ס"ב: "ותקרובתה אין לה ביטול" (ובטעם החילוק שבין ע"ז ונויה לבין תקרובתה, ראה ט"ז סק"ד ובפרישה סק"ד).

### ג. השערות הנמכרות לא הוקרבו בפועל, ולמה הן אסורות?

אמנם כאן לכאורה אין צורך בביטול כלל, כיון שלאחר גזירת השערות, **לא מקריבים** אותן לפני האליל עצמו כנ"ל, אלא לוקחים אותן לאריזה ולשיווק. ובזה מפורש במשנה ע"ז כט,ב. שאפילו "בשר הנכנס לבית ע"ז, מותר". ופירש"י: "אם נזהר ישראל ליטלו עם כניסתו, **קודם שיקריבו אותו**", וכ"ש שערות.

וכן פסק הרמב"ם שם הט"ו: "בשר או יין או פירות שהכינם להקריבן לעבודה זרה, לא נאסרו בהנאה אע"פ שהכניסו אותם לבית עבודה זרה, עד שיקריבו לפניה". וכן הבאנו לעיל מהשו"ע, שרק "משהביאו לפניה ועשה ממנו תקרובת, נאסר", וצ"ל שם הט"ז סק"ב: "פירוש בהבאה שהביאה לשם תקרובת, כמ"ש בסעיף ג' אם הניחו לפניה לשם תקרובת" (וכוונת הט"ז, לאפוקי משיטת ר"ת בתוס' ד"ה והיוצא לבב, והר"ן, הריטב"א, הראב"ד ותוס' הרא"ש, דס"ל שאף בהנחת התקרובת אינו נאסר בהנאה, עד שיעבדו בו אחת מעבודות פנים, שהן זביחה, הקטרה, ניסוך וזריקה).

וכ"כ השו"ע בס"ו: "מה שרואין שמכניסין אותו לאלילים של עובד כוכבים ועדיין לא נכנס, מותר, שעדיין לא נעשה תקרובת". וראה לשון הב"ח: "דכל שלא הביאו לפניה, לא מיקריא תקרובת עבודה זרה".

ועפ"ז אפילו אם היינו קוראים למקום התספורת בשם "בית ע"ז", מ"מ לא היה השער נאסר. ובמכ"ש וק"ו, דאם אפילו כשהכינו משהו להקרבה, והכניסוהו לבית ע"ז לשם כך, מ"מ לא נעשה "תקרובת" עד שיקריבו אותו לפניו בפועל, כ"ש בנדו"ד שכלל לא חשבו להקריב את השער בפועל, רק לגלח ולמכור (וזהו מלבד מה שמקום התספורת אינו "בית ע"ז" כלל, וכמבואר באריכות בהקדמה).

#### ד. שערות אינן קרבות בבית המקדש, ולכן אינן נעשות תקרובת ע"ז

ועוד טעם שהשער אינו בדין תקרובת, שהרי מפורש בגמרא (ע"ז נא, א) שבכדי שדבר יאסר כתקרובת ע"ז, הוא חייב להיות "כעין פנים", ופירש"י (שם נ, א. ד"ה כעין, ותוס' ד"ה בעינן) שרק אם מקריבים כמותו בבית המקדש, כגון בשר או סולת או שמנים, נעשה תקרובת לע"ז. וכדכתיב "זובח לאלקים יחרם כי אם לה' לבדו", שדבר המוקרב לה' נעשה חרם אם מקריבו לע"ז. אבל מה שאין מקריבים כמותו לה' אינו חרם, ולא נאסר בהנאה גם אם הקריבוהו לפני האליל.

והרי שערות אינן משמשות כקרבת בבית המקדש, וא"כ אין הן מקבלות דין של תקרובת ע"ז, ואינן נאסרות לכאורה בהנאה.

(ומה שמצינו במקדש את תגלחת שערות הנזיר, הרי אין זה קרבן לה', אלא פעולה של טהרה לנזיר. וראה רמב"ם הלכות נזירות פ"ח ה"ג מנזיר מה, א. שאסור לגלח כנגד פתח העזרה "שזה בזיון מקדש הוא". והשערות אינן מוקטרות אלא משליכן תחת הדוד שמתבשלים בו השלמים בלשכת הנזירים שבעזרת הנשים).

#### ה. האם אין בזה עכ"פ האיסור של "נוי ע"ז"?

ואע"פ שמפורש בשו"ע שם ס"ג, שגם כאשר "מדליק לפניה נרות, או שטח לפניה בגדים וכלים נאים לנוי", גם בזה נאסרו הנרות והבגדים והכלים בהנאה. והרי גם דברים אלו אינם קרבים לגבי מזבח בבית המקדש. הנה שתי תשובות בדבר: א. שהרי השערות האלו שנמכרות בשוק, לא שמו אותם לנוי לפני האליל עצמו, ובמילא גם לא קבלו מעולם אפילו דין של נוי ע"ז. ב. שאפילו אם היו מקבלות דין של נוי ע"ז, הרי ברגע שמוציאים את השער למכירה ביטלו אותו מע"ז, כי נוי ע"ז מתבטל (משא"כ תקרובת).

וראה בתוס' נ, א. ד"ה בעינן (ורא"ש שם) שכתבו: "דהני נרות של שעה שמביאין דורון לעבודת כוכבים ומדליקין בפניהם, ומשכיבין הכומר מכרם או נתנם לישראל, מותר בהנאה

ממה נפשך: אי תקרובת עבודת כוכבים הוי אפילו ביטול לא צריך ומותר בלא ביטול, **דלא דמי לתקרובת מזבח**. ואי נוי של עבודת כוכבים היו ולנוי מדליקין אותן, **ושייך להו ביטול** כעבודת כוכבים עצמה, מכל מקום מכיון שכיבן הכומר אין לך ביטול גדול מזה, דשוב אינו רוצה להדליק לפני עבודת כוכבים אלא ליהנות הוא מהן ולצורכו נוטלן.

אלא שכאמור, לא רק שאין כאן תקרובת ע"ז, אלא אף לא נוי ע"ז, כי מעולם לא הביאו השערות בפני הע"ז, ולכן אין צורך בביטול.

## ו. לדעת הרמב"ם נאסרים גם דברים שאינם קרבים בבית המקדש

אבל עדיין יש לערער על כל זה, שהרי לדעת הרמב"ם פ"ז הט"ז, יכול להאסר "בין דבר הראוי למזבח, **בין דבר שאינו ראוי**". והניחא למה שפירש הריטב"א בדבריו (ועד"ז ב"קריית ספר" למבי"ט ובספר "עבודת המלך") שהאיסור הוא משום **נוי** ע"ז, הרי בנוי מהני ביטול. וגם לביאור "שער המלך" שם, הרי "בתקרובת שלא כעין פנים, אע"ג דנאסר משום תקרובת, יש לו היתר ע"י ביטול". אבל לביאור הב"י שהובא בש"ך שם סק"ג, **דהאיסור הוא משום תקרובת "ולית להו ביטול"**, יכולות השערות להאסר לעולם.

והרי פסק הש"ך שם ד"כל בעל נפש יש לו להחמיר" כשיטת הרמב"ם ע"פ הב"י. וא"כ למה שלא נחמיר שגם השערות נאסרות, אע"פ שאין הן ראויות לעבודת פנים.

והנה ביבמות קג סע"ב ואילך (ופירש"י): "סנדל של עבודת כוכבים (שנועלים אותו לצלם ברגליו) לא תחלוץ בו ואם חלצה, חליצתה כשרה (משמשי עבודת כוכבים לאו לשריפה קיימי, **דאית להו תקנתא בביטול**. ואי משום איסור הנאה, חליצה לאו הנאה היא דמצוות לאו להנות ניתנו). של תקרובת עבודת כוכבים חליצתה פסולה (וקיי"ל תקרובת עבודת כוכבים אין לה ביטול עולמית.. הלכך לית ליה תקנתא וכתותי מכתת שיעורא)". וכן פסק הרמב"ם הלכות יבום וחליצה פ"ד ה"כ. וראה "מגיד משנה" שם שהנעל נעשית תקרובת רק אם **זבח בהמה** לפני הע"ז ואח"כ עשה מנעלים מעורה, ורש"י כתב שנאסר כתקרובת גם אם "הקריבו ומסרוהו לפניו **לשם דורון**", והוא כשיטת הב"י והש"ך, שלרמב"ם נאסר כתקרובת כל מה שמניחים לפניו אע"פ שאינו כעין פנים ולא מהני בו ביטול (וראה "שער המלך" פ"ח מהלכות לולב ה"א, "יד המלך" להלכות יבום שם, "דברי אמת" בענין דברי סופרים סוף סימן ה', ואכ"מ). ועפ"ז גם השערות יכולות להאסר כתקרובת אע"פ שאינן כעין פנים.

אלא שגם זו אינה קושיא, מאחר שאפילו לשיטת הב"י והש"ך, הרי החידוש של הרמב"ם הוא רק אם התקרובת נמצאה "בפנים", היינו **"במקום עבודתו"**, וכלשון השו"ע ס"ה: **"לפנים מהמחיצה הפרוסה לפניו"**, שאז אנו אומרים ד"כיון שהוא לפנים מן הקלקלין (המחיצה).. תולין לחומרא שלתקרובת הונחו שם ואסורין" (לשון הריטב"א שם בביאורו למשנה). אבל בנדו"ד כבר כתבנו שהתגלחת היא במרחק גדול ממקומו של האליל, ואין מקריבין כלל את השערות לפניו. ולכן גם לרמב"ם (ולרש"י הנ"ל ביבמות) יהיה מותר.

## ז. גם אם היו מניחים את השערות לפני הע"ז, לא היו נאסרות

ובאמת יש לומר, דאף אם היו מניחים את כל השערות כתקרובת לפני האליל (לפני לקיחתן לשיווק), גם אז לא היה בהן איסור הנאה. וזאת על פי מה שכתבו התוס' נא.ב. ד"ה בעינן: "וככרות שמביאין דורון מותרין, שהרי אין מביאין לעבודת כוכבים כי אם לשמשים ולכומרים, ותקרובת עבודת כוכבים לא הו, שאין דרכן להאכיל לעבודת כוכבים

כדורות ראשונים" (שאז היו "מאכילים" את הע"ז, כנהוג אצלם שמניחים האוכל לפניו עד שמתרקב, וזה נקרא שהע"ז "אכלה" אותו).

והנה התוס' לא כתבו בפירוש שמדובר בככרות שבתחלה **מניחים אותם בפועל לפני הע"ז** (ורק אח"כ מביאים אותם לכהנים ולשמשים), אבל הרשב"א ד"ה ואותן פירש יותר, וז"ל: "ואותן ככרות שלוקחין מן השוק, ומקריבין אותן לפני הע"ז.. אין הככרות תקרובת, לפי שאין מתכוונים אלא לתתם לגלחים (לכמרים)". וכ"כ הריטב"א שם: "ומה שמניחין אותן בפני ע"ז אינו בדרך תקרובת כלל, אלא כמי שנותן לה פרס לכומרים, הלכך הן מותרין, וכן דעת מורי הרא"ה הלוי ז"ל, וכן נהגו ברוב המקומות וכן נראה ודאי להלכה". וגם המאירי כתב: "וכן היה מטכסיסיהם להיות ההמון מקריבין להם לצורך משרתי האלילים, ולחם זה מותר, שאין מקריבין אותו לעבודה זרה".

ואף שהרשב"א סיים: "ויש טעם לאסור, כי מכל מקום כיון שמניחין אותו תקרובת לפניו וחושבין שמתרצה בהנחתו לפניו, אע"פ שעושין על מנת לתתו לגלחים משלפניה, אסור", וכ"כ שם בשם רש"י. וגם הריטב"א שם סיים: "ועם כל זה שומר נפשו ירחק מהם", וכ"כ המאירי "שראוי לבעל נפש להחמיר". הרי להלכה פסק הטור: "והככרות שנותנים לכהני האליל, אע"פ שכיוצא בו לפנים (בלחם הפנים ומנחת מאפה תנור וכו' שבבית המקדש – ראה ב"י ופרישה), מותרין, שאין מקריבין אותם להאליל". וכן פסק בשו"ע ס"ח: "הככרות שנותנים לכהנים מותרים, שאין מקריבים אותם לעבודת כוכבים, אלא חוק לכהנים".

ואף שהטור והשו"ע לא כתבו בפירוש שבתחלה מקריבין את הככרות לפני האלילים, אבל אין ספק שכוונתם לדברי הראשונים הנ"ל, וכמ"ש המאירי שזהו "מטכסיסיהם", בכדי שההמון (שרוצה להקריב לע"ז) יביאו להם את הככרות. וכ"כ הב"י והב"ח ו"דרכי משה הארוך" שם בשם המרדכי, שגם "העוגה שקורין אושטי"א.. שהיא תקרובת עבודה זרה ממשי", מ"מ "אפילו לחם זה לא הוי תקרובת". (ומש"כ הב"י שרבינו ירוחם אוסר, ביארו בהערות לטור השלם שם, שאוסר רק באכילה).

וא"כ גם בעניננו, שאפילו אם היו הכמרים מביאים את השערות לפני הע"ז ממשי, הרי מאחר שזהו רק "מטכסיסיהם" בכדי לעודד את הנשים להביא להם השערות, והכוונה הסופית ידועה בכדי למכור את השער בכל העולם, הרי אין השערות נאסרות בהנאה מדין תקרובת.

ובאמת, שגם לדעת הרשב"א שהככרות נאסרות "כיון שמניחין אותו תקרובת לפניו וחושבין שמתרצה (האליל) בהנחתו לפניו", הרי כל זה הוא רק בככרות, וכמו שהדגיש הטור "שכיוצא בו לפנים" בבית המקדש, אבל בשערות שאינן "מעין פנים" כנ"ל בודאי שאינן נאסרות מעצם ההנחה לפני הע"ז (גם לשיטת הרמב"ם ע"פ הב"י), אם הכוונה היא לקחתם משם. ולכן גם הריטב"א על אף שכתב דבככרות "שומר נפשו ירחק מהם", מ"מ סיים: "אבל בנרות אין להחמיר כלל".

ומ"מ כל הדיון הזה הוא רק "תיאורטי", כי כאמור לעיל, הרי השערות אינן מובאות כלל בפני האליל, ומיד לאחר גילוחן הן נשלחות לשיווק. ולכן כ"ש וק"ו שאין כאן שום ענין של איסור תקרובת ע"ז, הגם שהמתגלחות עצמן כוונתן ליתן את שערותיהן כדורון עבור האליל.

וראה לשון הרשב"א במשנה נא, ב: "שאינה נקראת תקרובת אלא דבר שאוחזין בחוקי הע"ז שלהן שהיא חפצה בכך, בזריקתן לפניו או בהעמדתן לפניו.. אבל הכלים והמעות אינן תקרובת שתהא הע"ז חפצה בגופן של מעות ושל כלים, אלא שהמעות הן נדרים ונדבות ליקח מהן צרכי הע"ז". וא"כ גם בנדו"ד, הנה אף אלו שאומרים שהאליל הזה

"אוהב שערות", הרי למעשה אנו רואים שאין חפץ בגופן של השערות "בזריקתן לפנייה או בהעמדתן לפנייה", אלא רק שמזה יוכלו ליקח אח"כ את צרכי הע"ז וכיו"ב, ולכן אין השערות נאסרות מדין תקרובת.

(ובכל זה מובן, שאפילו אותם קבוצות השער המועטות, שכמה מהמתגלחים מרימים מהרצפה ומביאים עמם על דעת עצמם למקום האליל (כמו שאמרו העדים הנ"ל), הרי מאחר ש"בחוקי הע"ז שלהן" לא מוזכר שהע"ז חפצה בהעמדת השערות לפנייה, והכל העידו שגם שערות אלו חוזרות אח"כ לשיווק כמו שאר השערות, הרי בודאי שדינם כשאר השערות שאינן נאסרות).

#### ח. למה לא נאסרו השערות ע"י הקדשתן

והנה כתבנו לעיל שיש מהמתגלחות האומרות בשעת הגילוח שהן מתגלחות לכבוד האליל, ומקדישות לו את שערותיהן. והיו שתמהו, למה לא נאסרו השערות בזה גופא שהתורמת מקדישה אותן בפיה.

אך התשובה לזה מפורשת בגמרא ע"ז מד,ב: "האומר בית זה לעבודת כוכבים, כוס זה לעבודת כוכבים, לא אמר כלום, שאין הקדש לעבודת כוכבים", ופירש"י: "באמירה, עד שיקריבנה לפנייה בתקרובת". וכ"כ הרמב"ם גם בהלכות איסורי מזבח פ"ד ה"ד: "בדברים אינו נעשה מוקצה שאין הקדש לע"ז" (וראה בנו"כ שם את ההבדל בין איסורי מזבח לאיסורי הנאה, ואכ"מ).

ובתוס' נ,ב. ד"ה בעינן ורא"ש שם: "וחתיכות של שעה שנותנין נמי לעבודת כוכבים מותרות, דאפילו נוי ליכא, ותקרובת כעין פנים ליכא, ואין הקדש לעבודת כוכבים ולא צריכי ביטול" (וכ"ה בשו"ע שם ס"י).

וזה גופא הוא טעם הדין שהוזכר לעיל, שגם כשרואים שהכניסו תקרובת לבית הע"ז, הרי עד שלא הניחו לפניו, אין בה איסור, כי אין הקדש לעבודה זרה עד שיקריבנה לפנייה בתקרובת. ומאחר שבנדו"ד אין מביאים את השערות בתקרובת לפני הע"ז, על כן לא נאסרו בדיבור בעלמא.

#### ט. האיסור אינו בהקרבה אלא בפעולת הגזיזה לשם ע"ז

ואם תאמר, דעל פי כל הנ"ל איך יתכן שתהיה סברא לאסור את הפאות מהודו. הנה התשובה לזה היא, שיש כאן בעיה אחרת לגמרי, שאמנם עצם הקדשת השערות בבית הע"ז אין בו דין תקרובת (מפני שלא הקריבום בפועל, ומשום שאינן "כעין פנים") וגם אין בו דין נוי ע"ז כנ"ל. מ"מ הטענה היא שכאן מקבלים הן דין תקרובת ע"י עצם הגזיזה שנעשתה לשם ע"ז.

וכדאיתא בגמרא ע"ז נא,א: "עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה חייב ונאסרת", ומבאר הגמרא הטעם, דמאחר שע"ז זו נעבדת במקל (כגון בזריקת מקל לפנייה), הרי שבירת המקל היא "כעין זביחה", ופירש"י (ד"ה מר סבר) "דהויא שבירה וחיתוך". (ובסנהדרין סב,א. דשבירת מקל היא "תולדה" של אחת מארבעת ה"אבות", שהן זיבוח, הקטרה, ניסוך והשתחואה).

ובזה ביארה הגמרא בע"ז את לשון המשנה (שם ע"ב): "מצא בראשו (של האליל).. פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות ושמנים וסלתות, וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח,

אסור". ושאלו בגמרא, הרי ענבים ועטרות שבלים אין קרבים במזבח. ותירצו: "אמר רבא אמר עולא, **כגון שבצרון מתחלה לכך**", ופירש"י: "שבצרון מתחלה, לצורך עבודת כוכבים, ובבצירותן עבדה לעבודת כוכבים, דהוי כשבר מקל לפניו, דדמי לזביחה".

וברמב"ם שם פ"ג ה"ד: "עבודה זרה שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה, חייב ונאסרת" (בהנאה). ובשו"ע שם ה"ג: "דבר שאין מקריבין ממנו בפנים (בביהמ"ק) אינו נאסר, אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה, או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעובדה באותו דבר אע"פ שאין דרך לעובדה בזה הענין. כיצד, אליל שעובדים אותה שמקשקשים לפניו במקל, ושיבר מקל לפניו, נאסר, מפני ששכירת המקל דומה לזביחה".

וא"כ גם בעניננו, מאחר שחתכו את השערות לשם הע"ז, במילא הוי "כעין זביחה", והרי הן נאסרות כתקרובת, משום שעבדו בהם גופא עבודת אלילים.

אלא שבאמת יש לדחות את הדמיון בין חיתוך השערות לשכירת מקל. ומכמה טעמים חזקים, שכל אחד בפני עצמו דיו בכדי לבטל את איסור ההנאה שבפאות מהודו.

### י. גזיזת השערות אינה אוסרת כשאין דרך עבודתה בשערות

**דחיה ראשונה:** השו"ע כותב "והוא דרך לעובדה באותו דבר.. שמקשקשים לפניו במקל", שרק אז נאסר המקל ע"י השבירה. וכמ"ש הריטב"א בע"ז שם: "דכיון שדרך עבודת הארורה הזאת במקל, הויא לה מקל לדידה כבהמה בפנים, ומעתה הויא שכירת מקל זה כזביחת מפרקת בהמה וחשיבא למיהוי תולדה דידה", וכמו שפירש"י ששכירת המקל היא כזביחה משום שכביכול "זבח לפניו דבר שרגילה בו".

אבל כאן הרי אין דרך לעבוד ע"ז זו ע"י הקרבת השערות, והאליל עצמו אינו "רגיל" בשערות, וא"כ גם הגזיזה אינה אוסרת אותן בהנאה.

ואף שמשמע מלשון השו"ע, שאם "דרך לעובדה בזה הענין" עצמו (היינו ש"דרך עבודתה" בגזיזה עצמה) כ"ש שנאסר במעשה זה דמעין זביחה (וכמו שכתב המחבר "אע"פ שאין דרך לעובדה בזה הענין", והיינו שאם דרך לעובדה בזה גופא, אין צורך שיהיה הדרך גם "לעובדה באותו דבר"), ולכן כאן נאסרו לכאורה השערות מיד ע"י עצם החיתוך, אע"פ שלא נוהגים להקריבם לפני האליל. הרי כל זה אינו נכון, כי כבר הוכחנו לעיל שאין "דרך עבודתה" של ע"ז זו בגזיזת שערות. ובמילא יש כאן שני חסרונות: אין דרך לעובדה "בזה הענין", וגם לא "באותו דבר". ולכן לא נחשבת הגזיזה ל"דרך זביחה" והשערות אינן נאסרות.

ואף שגם בבצירת פרכילי ענבים, אין הבצירה עצמה דרך עבודת המרקוליס, וגם אין עובדים אותו כלל בפירות, ובכל זאת אמרו שכאשר בצרן מתחלה לכך, נאסרו. הרי שם מדובר שלמעשה הביאו את הפירות לפני האליל, וכלשון המשנה "מצא בראשו.. פרכילי ענבים", וכל הבעיה היא שבמקדש אין מקריבים פירות ואין זה "כעין פנים", ולכן הוצרכה הגמרא לתרץ שבצרון מתחלה לכך, היינו שהיתה כאן עבודה "כעין זביחה". אבל לולא שהיו מביאים הפירות כתקרובת בפניה, לא היו נאסרים ע"י הבצירה. (ולא עוד אלא שהר"ן הוסיף על דברי רש"י, שהפירות הנבצרים מתחלה לע"ז הם כעין עבודת פנים דבכורים, ולהעיר מתויו"ט שם מה שביאר את הר"ן באופן אחר לגמרי, ואכ"מ).

וראה לשון הרשב"א: "וכן פרכילי ענבים.. אם לא נכנסו לפניו מן הקלקליון, הרי אלו מותרין, לפי שבחוץ אינו נאסר משום תקרובת שאין מקריבין לה בחוץ". אבל כאן הרי לא

**מקריבים את השערות לפני האליל כלל ואין עבודתה בכך, ובמילא החיתוך אינו מועיל כלל לאוסרן בהנאה.**

#### **יא. גזיזת השערות עצמה, אינה עבודה לאליל**

**דחיה שניה:** עוד הבדל יש בין גזיזת השערות לשבירת מקל ובצירת ענבים. ששבירת המקל היא עצמה עבודה של פולחן שהעובד ע"ז עושה לשם הע"ז, ולכן פעולה זו שהיא כעין זביחה לע"ז, אוסרת את המקל. וכמו"כ בבצירת פרכילי ענבים, שכתב רש"י: "ובבצירותן **עבדה** לעבודת כוכבים", והיינו **שהבצירה עצמה** היא עבודה לע"ז. וכ"כ הרמב"ן ותלמידי רבינו יונה כאן: "דהתם מתכוין **לעבודה** באותה בצירה", והרא"ה כתב: "שהבצירה עצמה **לכוונת עבודה**".

אבל בגזיזת השערות, **אין עבודה לע"ז בפעולת הגזיזה עצמה**. ורק שיש בזה הכנה לתפלה לפני האליל, או שמכניעה עצמה ליתן את השערות לע"ז, אבל עצם פעולת גזיזת השערות אינה עבודה כלל. ומזה גופא שאין עושים זאת **בפני** האליל, ושהגזיזה נעשית ע"י אנשים פשוטים **ולא ע"י הכוהנים**, מוכח שאין זאת עבודה, אלא לכל היותר הכנה לעבודה. ולכן אין דמיון בין הגזיזה לשבירת מקל.

ועוד, שאם היתה עבודת האליל בתגלחת, א"כ כל המבקרים שם היו מתגלחים בבואם. והרי העדים והמומחים מעידים, שרק כ-40 אחוזים מהמבקרים מתגלחים, אף שכולם מתפללים לפני האליל. ומוכח שהתגלחת אינה עבודה לפניו.

ומה שבכל זאת עושים את התגלחת בבית הע"ז, ולא כל אחד בביתו. זהו משום שכן מעוררים אותם בתעמולתם מנהלי בית הע"ז, כי חפצים בכסף שמקבלים עבור השער. וגם המתגלחים עצמם מתפתים להאמין, שכאשר מתגלחים שם דוקא, אז ירגיש האליל את הכנעתם שמסרו לו את הדבר הכי חשוב להם, ויגמול להם עבור זה בהשפעת טוב וחסד. אבל עצם התגלחת אינה עבודה לפני האליל.

ואף שכתב הרמב"ם בספר המצוות מל"ת ו' (ועד"ז בספר החינוך מצוה כט): "בדבר שדרכה שתיעבד בו, כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס **ומעביר שער לכוּמוֹש**" (שמו של אלהי מואב - בלק כא, כט. ופירש"י שם). ובשו"ת הרמב"ם סימן תמח (במכתבו לר' עובדיה הגר): "**וכמוֹש עבודתו בפריעת הראש**". ומוכח מזה לכאורה שאכן יש עבודה כזו לע"ז בעצם פריעת השערות.

הרי באמת מלשון הרמב"ם גופא מוכח איפכא, שהתגלחת בהודו **אינה עבודה**. דהנה הרמב"ם כלל בחדא מחתא את שלשת העבודות הנ"ל דפעור מרקוליס וכמוֹש, ומובן ששלשתן שוים בענינם. וכשנתבונן בדבר נראה, שבמעשה פעור ובאבני המרקוליס **אין** ענינם לשם "נתינה", שלא נותנים שום דבר שיש בו ערך לאליל, אלא **עצם המעשה המבוזה הוא העבודה**.

וראה משנה סנהדרין ס, ב. ושם סד, א. ורש"י ד"ה למרקוליס, שר' מנשה **טעה** בחשבו שזריקת האבנים היא **לכבוד** המרקוליס, ולא ידע שהוא לבזותו, ולכן חייב גם כש"מיכוין למירגמיה". ובתוס' ד"ה אע"ג דקמיכוין לבזויה: "**ולעובדה בזויו**". וב"כסף משנה" פ"ג ה"ה "**דדרך עבודתה באותו בזויו**", ובשו"ת הריב"ש סימן קי: "שהע"ז ההיא **חושקת באותו בזויו**" (ולהעיר מתו"ח לתוס' שם ו"מנחת חינוך" מצוה כו אות א').

ואע"פ שבאבני מרקוליס אמרו בע"ז נא, א. שע"י זריקת האבנים "נעשה כמגדל עבודת כוכבים", ופירש"י "התוספת על המרקוליס קטן ליעשות מרקוליס גדול". הרי ברור שלא

זוהי **הכוונה** בזריקה, והראיה שדרך עבודתה הוא גם **כשמסלק מלפניה** אבנים (רמב"ם פ"ג ה"ב), וביארו בסנהדרין סד, א. ד"כל חדא וחדא רווחא לחבירתה שביק", ופירש"י: "מפנה לה מקום לזורקים". הרי **שכוונת** הזריקה היא לשם הזריקה עצמה ולבזיון ולא בכדי להוסיף אבנים. וכמ"ש בתשובת הרמב"ם שם: "ומרקוליס עבודתו **ברגלית** האבנים". (ואעפ"כ נאסרות האבנים, כי בינתיים מגדל בזה את המרקוליס עצמו).

ופשוט שכך הוא גם ב"מעביר שערך לכמוש", **שהעבודה היא בעצם הבזיון** של "פריעת הראש" לפני האליל (ועיין בנזיר מה, א. שגילוח הראש הוא "דרך בזיון", ובפירש"י שם ד"ה רבי יאשיה שאם אסרה תורה לעלות במעלות על המזבח "שלא תגלה גוי" א"כ **קל וחומר** שאין לנזיר להתגלח בפתח אהל מועד). וא"כ הפורעים ראשם לכמוש, עושים זאת מאחר שחושבים שהוא חושק באותו בזיון.

משא"כ בתגלחת שבהודו, שבודאי אינם עושים זאת כעבודה לשם בזיון, ואדרבה, שביודעם שאין זה ענין של כבוד, **הסירו** את כל אלהי הנכר מאולמות התגלחת, **בכדי שלא לבזותם**. וכל ענין התגלחת הוא איפוא רק בויתור על השערות ונתינתם בהכנעה לכבוד האליל. וכבר כתבנו שדעת המומחים לדבר היא, שאין בתורת ע"ז זו ובנימוסיה ענין של עבודת תגלחת כלל. והשלט הנמצא על הבנין מורה על כך, שמקום זה מיועד **לנתינת השערות** מתוך הכנעה לאליל, ולא **לפריעת הראש לכבודו**.

וכן מפורש בנבואת ירמיה פמ"ח, שבפסוק ז' מנבא: "ויצא **כמוש** בגולה כהניו ושריו יחדיו", ובפסוק לה: "והשבתי למואב נאום ה' מעלה במה ומקטיר לאלהיו", ופירש במצו"ד: "לא יהיה מי מעלה עולה על הבמה ומקטיר לאלהיו, כי יהיו טרודים באבלם", ואעפ"כ ממשיך בפסוק לו: "כי כל ראש קרחה וכל זקן גדועה". הרי מוכח שאפילו **בכמוש עצמו** שעבודתו בפריעת ראש, מ"מ גם לאחר ביטול עבודתו יש בו קרחה שאינה עבודה, אלא משום אבל וצער. וכ"ש שכן הוא בשאר ע"ז, שלעולם אין עבודתה בתגלחת כלל, אף שיש שם תגלחת למטרות אחרות.

וכן הוא בנבואת ישעיה טו, א-ב. (ומצו"ד): "משא מואב.. עלה הבית (לבית העבודת כוכבים.. בחושבם שהעבודת כוכבים תרחם עליהם ותצילם).. יליל בכל ראשיו קרחה כל זקן גרועה (כי ימרטו שערות ראשם וישאר קרח)". וברד"ק שם: "עלה הבית.. והוא בית עכו"ם.. כדי שירחם עליהם **כמוש** אלהיהם.. כי כן המנהג לתלוש שער הראש על צער הגדול ועל אבל לגדוע הזקן". ולא פירשו שהקרחה היא עצמה **עבודתו של כמוש**, כי אותה הפעולה יתכן שיעשוה לפעמים שלא לשם עבודה אלא למטרה אחרת.

ומצינו בהלכה שיש פעולות **המיוחדות** לע"ז **והכומרים** עושים אותם **בפניה**, ואעפ"כ כאשר המכוון הוא **לתוצאה** ולא לעצם הפעולה, אין זה נקרא "עבודה". דהנה בסיפור דאליהו בהר הכרמל (מלכים א' יח, כח) כתיב: "ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים עד שפך דם עליהם", ובמכות כא, א. (ופירש"י): "תנא תנא קמיה דרבי יוחנן.. על עבודת כוכבים (דיש עבודת כוכבים שעובדין אותה בכך, שעושין בבשרם חבורות ופצעות).. ביד פטור בכלי חייב (דבכלי דרך עבודה הוא לעבודת כוכבים, דכתיב ויתגודדו כמשפטם.. אלמא דרך עבודה בכלי)", ומשמע ברש"י שחייב מיתה, כי זוהי "עבודתה". אבל ברמב"ם פ"ב הי"ג כתב שלע"ז בכלי חייב "מלקות". והקשה הכסף משנה: "ותמיהא לי מילתא, הא עבודתה בכך וסקילה נמי לחייב". ומתוך: "ויש לומר **שלא היו עובדים אותה בכך**, אלא שהיו עושים כך **כדי שתתעורר** לענות אותם כפי מחשבתם המשובשת" (וראה גם בית יוסף סימן קפ בשם ה"נמוקי יוסף"). הרי מוכח שגם פעולות **שעושים הכומרים עצמם לפנייה באמונה שלימה**, מ"מ אם כוונתם בזה היא **לתוצאה** ולא לעצם הפעולה, אין זה נקרא עבודה לע"ז.

## יב. בגזיזת שערות אין "שבירה" ולכן אינה "כעין זביחה"

**דחיה שלישית:** דהנה לשון הטור הוא "ששבירת המקל דומה לזביחה ששובר צואר הבהמה". ובפירש"י סנהדרין סב,א. ד"ה שבר מקל: "דדמי לשחיטה ששובר מפרקתה" (וראה גם לשון רש"י ע"ז כאן). ומשמע מלשונם, שדוקא משום פעולת השבירה אנו מדמין זאת לזביחה. ועפ"ז יש לומר שחיתוך שערות אינו מעין זביחה, כי אין שוברים כאן שום דבר שלם, וגילוחם הוא דבר הרגיל שעושה כל אדם למטרה חיובית, ואין בו ענין של שבירה.

ואף שגם בצירת "פרכילי ענבים" נקראת מעין זביחה, הרי שם אין הפירוש שקטף את אשכולות הענבים מהעץ, אלא שחתך את הזמורות (וראה תויו"ט במשנה שם שפירש כן ע"פ הרע"ב עוקצין פ"א מ"ג, וכ"כ ב"תפארת ישראל" שם שחותכין הזמורות לעשות "פערגולא" לפני הע"ז), וחיתוך הזמורות הוי כעין זביחה ושבירה, ששובר את העץ עצמו (ועד"ז בעטרו של שבולין שחותך אותן בעצמן). אבל חיתוך הפירות עצמן לשם ע"ז, לא יאסור אותם.

## יג. השערות אינם חלק מהגוף, ולכן אין זה דומה לשבירה ובצירה

**דחיה רביעית:** ואפילו אם חיתוך הפירות עצמן מהאילן היה "כעין זביחה" וכשבירת מקל, מ"מ יש לומר שחיתוך השערות אינו כן. שהרי ע"פ דין התורה השערות הן דבר שמחוץ לגוף, וכמ"ש רש"י סנהדרין טו,א. ד"ה מועלים: "דשערו לאו כגופו והוה ליה כשאר מטלטלין". וברמב"ם בהלכות אבל פ"ד הכ"א: "המת אסור בהנאה כולו חוץ משערו שהוא מותר בהנאה, מפני שאינו גופו" (ובעיר הנדחת היה נאסר גם שער הראש כשאר מטלטלין, לולא שהוא "מחוסר תלישה", כמבואר בהלכות ע"ז פ"ד הי"ב-יג. וראה עוד הלכות סנהדרין פ"ב ה"ד, ע"ז פ"ד הי"ב, ובספר "ידבר שלום" ח"ב סימן טז).

ויומתק על פי מש"כ ה"אגלי טל" בתחלת מלאכת "גוזז" סק"ב, דבגמרא נזיר לט,א. חקרו אם השערות גודלות מתחתיהן או מראשן, ומסקנת הש"ס שגודלות מתחתיהן, כלומר שהשערה הקיימת כבר אינה גודלת עוד, אלא שמתחתיה יש גדילה. ועפ"ז מבאר שם את דעות הראשונים, שלדעת הירושלמי ד"קוצר" פירוש "שמבדיל דבר מחיותו", הנה גזיזת שערות אין בה גם משום קוצר, "דשער שגוזז אין חיותו מן הבהמה, דשער כדקאי קאי ומתחת רבי (גודל מלמטה), אבל שערות אלו שגוזז אינם יונקים עוד כלל מן הבעל חי.. מה שגוזז לא היה מקבל עוד יניקה אף אם לא היה גוזזו". ולכן חייב בזה רק על גוזז ולא על איסור קוצר (ותולדתו תולש). משא"כ בפירות שכל זמן שמחוברין הם יונקים חיותם מהעץ.

ועפ"ז אף אם היינו מוצאים שבצירת פירות היא "מעין זביחה", מ"מ בשערות אין דמיון לזה ולשבירת מקל כלל. ולכן אין השערות נאסרות ע"י הגזיזה.

## יד. מי חותך את השערות לשם ע"ז?

**דחיה חמישית:** כאשר מתבוננים עוד בדבר, רואים חילוק נוסף ועיקרי. שהרי האשה המאמינה בע"ז זו ונותנת לה כביכול את שערותיה, איננה חותכת בעצמה את השערות. ומי חותך בפועל, ה"ספר" שעושה עבודתו בכדי לקבל משכורת, והוא הרי יודע ברור שהשערות אינן מוקרבות או מוקטרות לפני האליל, אלא מיועדות למלאות את כיסם של הכמרים במליוני דולרים. וא"כ בחיתוכו שעשה "לשם הדולרים" לא נעשתה שום פעולה של "כעין זביחה" לשם הע"ז.

ואף שהאשה מרכינה את ראשה ומסייעת לו בחיתוך, והיא הרי מתכוונת לשם ע"ז, הרי כבר פסק אדמו"ר הזקן בשו"ע הלכות שבת סימן שמ ס"ב **"שמסייע אין בו ממש ומותר גמור מן התורה"** (שלכן מותר לאשה להגיש אצבעותיה לנכרית שתטול את צפרניה (בידיה או בשיניה, שהוא שבות דשבות) אע"פ שהישראלית מסייעת בידה ע"י שמגישה לה את האצבעות).

וראה מג"א שם ריש הסימן מה שהביא מהש"ך ב"נקודות הכסף" יו"ד סימן קצח, דבלאו דמקיף וניקף דאפקיה רחמנא בלשון **"לא תקיפו"**, הרי משמעותו **"לא תניחו להקיף"**, וגם הוא בלשון **רבים** (כדכתב רש"י מכות כ.ב. ד"ה דאמר), לכן רק בזה אמרינן דסיועו של הניקף חשיב דלא להוי כלאו שאין בו מעשה, משא"כ בשאר דיני התורה (ועיין שבת צג.א. תוס' שם ד"ה אמר רב זבד, ריטב"א למכות כ.ב. ד"ה ומסייע, רמב"ם הלכות שבת פ"א סוף ה"ז).

ואפילו לדעת הט"ז ביו"ד שם סקכ"א ואו"ח שם סק"א, שהטייתו של הניקף חשיב מעשה (ולכן אסור גם בנטילת הצפרנים ע"י גוי, כי "זה אי אפשר להשמר ממנו כשתניח לחתוך הצפרנים להעובדת כוכבים בלי הטיית הישראלית את ידיה אליה"), הרי יש אומרים שהאיסור של הט"ז הוא רק מדרבנן (עיין שו"ת "חכם צבי" סימן פב). ואפילו אי הוי (לט"ז) מהתורה, מ"מ עדיין לא יתכן שהטיית ראשה של המתגלחת תחשב ל"עבודה" של "כעין זביחה" לאליל, שע"ז יאסרו השערות בהנאה (וראה "חזון איש" יו"ד סימן עח, דגם במקיף וניקף, על אף שמקרי מעשה "מכל מקום לא מקרי מקיף, שאינו משתתף בפעולת הגילוח". וכ"ש כאן שהיא אינה "זובחת" ע"י הטיית ראשה). ובכל אופן, הרי המג"א ואדמו"ר הזקן פסקו כהש"ך שמסייע אין בו ממש (וראה גם מג"א סימן שכח סקט"ז).

והנה יש שצינו בענין זה ל"שמלה חדשה" סימן ד' סט"ו לגבי "שנים אוחזים בסכין.. דינו כאילו שחטה הפוסל לבדו", שכתב: "ונראה לי דבהא אפילו סייע הפוסל סיוע שאין בו ממש, אסרה", הרי שבע"ז אמרינן דמסייע יש בו ממש. אבל פשוט שבשאלה זו אין ממש, כי שם מדובר בסיוע של שחיטה, שהמסייע אוחז בסכין ושחט בה פורתא עכ"פ, משא"כ כאן שהמתגלחת אינה עושה דבר במעשה הגילוח עצמו.

ומאחר שאין הסיוע שלה נחשב לשותפות במעשה החיתוך, א"כ הוי ממש כהלכות שחיטה סימן ד' ס"ג, ד"ישראל ששחט בהמתו של עובד כוכבים, אפילו חישב העובד כוכבים לעבודת כוכבים (השחיטה) כשירה", **כי המחשב לא שחט, והשוחרט לא חשב**. ואע"פ שהספר שחוטך את השערות יודע שהמתגלחת מכוונת לשם עבודת כוכבים, מ"מ אין השערות נאסרות בכך, וכמ"ש הש"ך שם סק"ג: "ומשמע אפילו שמע השוחט שהעובד כוכבים חשב. דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן". (ולהעיר ממה שהקשה הפרמ"ג שפ"ד סק"ג על דברי הלבוש כאן).

וכמובן שכל זה הוא אפילו אם נאמר שהמתגלחת מתכוונת שעצם מעשה התגלחת הוא עבודה לאליל. אבל כבר כתבנו לעיל שגם היא עצמה אינה מכוונת לזה, אלא לשם ניוול וביטול הישות, או להתנקות מהחטאים וכו'. וכ"ש שהמגלח אינו מתכוין לעבודה בעצם מעשה התגלחת, שהרי אינו יכול להתכוין למה שאין אפילו בנימוסיהם ובתורתם של עובדי אליל זה, וכנ"ל.

**טו. שבר מקל הוא "בפניה", אבל חיתוך השערות אינו בפני הע"ז**

**דחיה שישית:** עוד ספק יש כאן, שהרי בשבירת מקל מודגש בשו"ע ששובר "**לפניה**" (וכן הוא לשון הגמרא והרמב"ם), שרק אז נאסר המקל מדין תקרובת ע"ז, משא"כ בגזיזת השערות **אין זה לפני האליל**, ולכן אין השערות נאסרות ע"י גזיזה זו. ובפרט שכאן הרי מה שאין הגזיזה בפני האליל הוא בדוקא, כיון שהגזיזה היא בזיון לו, ולכן אין אלילים בחדרי התגלחת כנ"ל, ועל כן בודאי שאין כאן דין של "כעין זביחה".

אלא שיש שהביאו ראיה מהתוס' בחולין מ,א. ד"ה לפני עבודת כוכבים, שכתבו (בתירוצם הראשון) **שהלשון "לפניה" לאו דוקא**. דאף שלרבי יהודה בן בבא (לקמן נט,ב) "אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים, והוא הדין שאר עבודות", אבל בשוחט נאסרת גם שלא בפני העכו"ם. ועפ"ז אפשר ששבירת מקל שהיא "כעין זביחה" גם היא אוסרת אפילו שלא בפני הע"ז ממש. ובפרט לדעת חכמים שם שאיסור ניסוך וכו' הוא גם שלא בפני הע"ז.

אבל קושיא זו מתורצת מיניה וביה, כי מזה גופא שהתוס' העירו **רק לגבי שחיטה** ש"לפניה לאו דוקא", ואילו בשבירת מקל לא כתבו כלום, הרי מזה גופא הוכחה שכאן גם הם מודים ד"לפניה **דוקא**". ועוד, שתירוץ התוס' שייך לומר רק על לשון הגמרא, אבל לא ברמב"ם וכ"ש בשו"ע, ששם **הלשון מדויק הלכה למעשה**, ועל כרחך ד"לפניה" **דוקא**. ומה גם דלענין שחיטה אכן לא מוזכר ברמב"ם (פ"ח ה"א) ובשו"ע (סימן קמה ס"ח) "לפניה", אבל בשבירת מקל כתבו בפניה דוקא.

וכן הוא גם ע"פ הסברא, דאף שבבהמה אוסרת השחיטה לשם ע"ז אפילו שלא בפניה, הרי זה משום שהבהמה **עומדת להקרבה**, וכשזובח לע"ז מתכוין לשם קרבן גם כשאין הע"ז לפניו. וכמו"כ בבצירת פרכילי ענבים, שאין זה בפני האליל (אלא בכרם), הרי שם נעשית הבצירה **על מנת להקריבן לפניו**, ולבסוף אכן הביאום אל האליל עצמו כנ"ל. משא"כ בשבירת מקל שאינה עבודת פנים, ונאסרת רק משום **זדמניא** לזביחה, בזה צ"ל בפניה דוקא, דלולא זאת אין לשבירה שום משמעות.

וכן מורה גם לשון הטור והשו"ע, שהביאו את הדין דשבירת מקל לאחר שכתבו שאין התקרובת נאסרת אלא אם הניחו אותה לפני הע"ז, ומשמע מדבריהם שכן הוא גם בדברים שאינם "כעין פנים" הנאסרים רק ע"י פעולה "כעין זביחה", שגם פעולה זו אוסרת בדין תקרובת רק כשהיא לפני הע"ז. ואין שום סברא לומר, **שתקרובת ממש** אינה נאסרת אלא **לפניה**, ואילו שבירת מקל שהוא חידוש, יאסור את המקל מדין תקרובת אע"פ שאינו בפני הע"ז. ובמילא פשוט שגם השערות אינן נאסרות בהנאה ע"י החיתוך שלא נעשה בפניה.

### **טז. גם לו היו צורות במקום התספורת, אין זה נקרא "לפניה"**

אלא שחדשים מקרוב באו לטעון, שכאילו מצאו דגם באותם חדרים שמתגלחים בהם, נמצאים פסלים קטנים או תמונות של ע"ז. אבל כל זה הוא טעות גדולה, דמלבד שכל העדויות שנאספו מוכיחות **שבחדרי התספורת אין אלילים**, הרי גם לו היה שם משהו מעין זה, מ"מ אין המדובר כלל בצורות הנעבדות. כי במדינת הודו אין ד' אמות בלי צלמים, בכל חנות ובכל משרד וכו', ורק שאין הצורות עומדות שם לעבודה, אלא **לנוי** (ואילו היינו מחשיבים את הצורות לנעבדות, היה מקום להחמיר שלא לקנות פירות וירקות בשום חנות בתאילנד ובהודו וכו'). ולכן גם כשהמתגלחת מתכוונת בגילוחה לשם האליל, הרי **כוונתה לאותו האליל שתבוא לפניו מחר להתפלל**, ושאליו נדרה, ולא לקישוטים התולים שם ובכל פינה במדינה זו. ובמילא אין זה נקרא "לפניה".

וכן מפורש להלכה ביו"ד סימן קמב סי"ד (ועד"ז ברמב"ם פ"ז הי"ח): "מרחץ שיש בה עבודת כוכבים, מותר לרחוץ בה מפני שהיא נעשית לשם נוי ולא לעבדה, שנאמר "אלהיהם" (דברים יב, ב), בזמן שנוהגים בה מנהג אלהות, ולא בזמן שמבזים אותה, כגון זו שהיא עומדת על הביב כו". וגם כאן בודאי שאם יש שם צורות ע"ז (דבר **שמוכח** כנ"ל מכל העדויות), הרי זה רק לנוי, שהרי עושים לפניו תגלחת שהיא פעולה של בזיון, ובודאי שאין צורה זו שייכת כלל לכוונת המתגלחת (ולהעיר מרמ"א סימן קמא ס"א ו"פתחי תשובה" שם סק"א).

## יז. האם מקומות הגילוח לא נקראים לפנייה, בהיותם בית השייך לע"ז?

שוב העירו דבר חדש בזה, דמאחר שהכל נעשה בתוך גבולות ה"אשרם", ע"כ גם זה נקרא "לפניה". וברור שזו אינה טענה, אי בעית אימא סברא ואי בעית אימא דינא:

דהסברא הפשוטה אומרת, שבאותו מקום שעושים פולחן לפני האליל לא עושים עניני **בזיון** (חוץ מעבודת בעל פעור). ולכן מאחר שרואים בפועל, שבכל המיתחם של ה"אשרם" עושים גם עניני בזיון השייכים לצרכי האדם, שאף אחד לא יעיז לעשותם בפני האליל ואפילו בסמוך לו (ומטעם זה גופא מסתפרים במרחק רב ועצום ממנו), הרי בודאי שגם הפולחן והתקרובת וכו' אין להם מקום באותו אזור שלא נמנעים בו מפעולות של בזיון, ועניני הפולחן הם רק במקדש עצמו ובפניו ממש.

ולהבדיל אלפי הבדלות יש ללמוד זה גם מעניני קדושה. שהדין דשחיטת והקרבת קדשים **בחוץ** (הלכות מעשה הקרבנות פי"ח ה"ב-ג) הוא גם ב"עזרת הנשים" (שלגבי זה היא "חול כשאר הר הבית" – רש"י סוטה מ, ב), וזאת אע"פ שגם היא נקראת "מקדש" (כמפורש ברמב"ם בית הבחירה פ"א ה"ה ושם פ"ו ה"א-ב), ונמצאת באותו "מתחם". וכ"ש שהקרבה בהר הבית נקראת "בחוץ", אע"פ שנקרא בכתוב "הר ה'". וכ"ש וק"ו שההקרבה בירושלים נקראת "בחוץ" (הגם שגם היא נקראת לפעמים "מקדש" – ראה שקלים פ"א מ"ג, ו"לקוטי שיחות ח"ז ע' 258). כי עבודת הקרבן מוכרחת שתעשה רק לפני ההיכל והקודש, ולא **במתחם הכללי** של המקדש.

ולהבדיל בין קדושה לטומאה, כן הוא גם בנדו"ד, שכאשר המעשה ד"כעין זביחה" אינו לפני הע"ז ממש, וגם לא בהיכל שלה, אלא בבנין אחר ובמרחק רב, הרי אין זה נקרא "לפניה", גם אם הבנין שייך לאותו בית ע"ז.

## יח. האם לא נאסרות השערות ע"י הכנסתם בכלי ה"הונדי"

אמנם יש שרצו לאסור את השערות, בטענה שכביכול ע"פ אמונתם גם כלי ההונדי הוא עצמו ע"ז, שהרי הם מייחסים חשיבות לעצם הכנסת השערות (ושאר המתנות) לכלי זה, ולא משום שהוא כלי של ע"ז, אלא שאומרים שבו עצמו נמצא צנור ההשפעה של האליל, שע"י הנתינה שם נפתח צנור השפע למי שתרם. וא"כ הכנסת השערות בו, אפשר שהיא עצמה פעולה של תקרובת לע"ז.

אבל לאחר החקירה אצל המומחים ברור שגם זה אינו נכון, כי גדר ההונדי אצלם הוא, להבדיל אלפי הבדלות, על דרך קופת צדקה שלנו, שגם עליה אמרו "עשר בשביל שתתעשר", והיינו שע"י הנתינה נפתח צנור השפע, ומ"מ אין קופת הצדקה נחשבת אפילו לחפצא של קדושה. וכמו"כ באמונתם, דאף שהתרומה שלהם לאליל נשלמה ע"י הכנסתה בקופה זו, אבל אין עושים פולחן ועבודה להינדי, ואין דינו כע"ז כלל. ואדרבה, שמזה גופא

שלא נמנעים מלהתגלח בפניו ולהכניס את השערות הטמאות לתוכו, מוכח שאין הם מייחסים לו בחינה אלקית באמונתם.

ובכל אופן אין להעלות על הדעת, דהנחה זו שהפועלים העובדים שם בעבודות בזויות, שמים את השערות בכלי הטמא, היא נקראת הקרבה "לפנים מן הקלקלין". והרי כבר כתבנו לעיל שאפילו לדעת הרמב"ם שגם מה שאינו כעין פנים נאסר כתקרובת, הרי זה רק אם הניחוהו ממש לפני האליל, לפנים מן המחיצה. וראה לשון הב"י ד"ה שחט: "חוץ לקלקלין לאו משום תקרובת איתה.. ואפילו הוא כעין פנים, **דהא חוץ לקלקלין לא מנחי תקרובת**".

וכל זה מלבד מה שהארכנו לעיל, שאפילו ככרות שמטרתן הסופית היא לכהנים, הרי גם אם הוקרבו בפועל לפני הע"ז, לא נאסרו. ובמילא גם בנדו"ד, דאפילו אם היה איזה ענין של ע"ז בכלי ההונדי, הנה מאחר שידוע שמשם יוצאות השערות לשיווק, בודאי שאינן נאסרות ע"י נתינתם בו.

#### **יט. אי אפשר לאסור תקרובת ע"ז במקום ספק**

והנה מכל הנ"ל ראינו, שהטעם היחידי לאסור את השערות מדין "כעין זביחה", גם הוא ספק ספיקא כפול ומכופל, **בששה חילוקים יסודיים**. ומאחר שיש כאן כמה ספיקות, הרי כאשר עולה השאלה הלכה למעשה, אם אלו שיש להן כבר פאה מהודו חייבות להפסיד ממון ולהשליכן לאשפה או לשורפן (שבזה גם מוציאים רח"ל לעז על בנות ישראל! שברצותן לשמור על דיני הצניעות נכשלו ח"ו באיסור הכי חמור), הרי בודאי **שאי אפשר לאסור את הפאות מספק**.

וכמבואר בטור סימן קמ, ד"ספק ספיקא" של תקרובת ע"ז "מותר כמו בשאר איסורין" (וראה "משנה למלך" ע"ז פ"ח הי"א). ויותר מזה כתב הט"ז סימן קמא ס"ב וז"ל: "כל שיש סברא להיתר ולאיסור, **ראוי להקל**, דהא קיי"ל בכל דוכתי **דלא מחזיקין איסורא מספק**". ומבאר, דאף שהדין הוא ש"ספק עבודת כוכבים לחומרא", הנה זהו רק "במקום דאסתחזק איסורא כבר", משא"כ במקום דלא אסתחזק איסורא מקילין בספקו. והרי כאן יש כמה סברות להיתר, ופשוט שיש להקל.

#### **כ. כשיש ספק אם הפאה היא מהודו או לא, ודאי שאי אפשר לאוסרה**

ומעתה, אם גם כשיודעים ברור שהפאה היא מהודו, עדיין יש ספקות גדולים אם ההלכה אוסרת, ו"ראוי להקל", כ"ש וק"ו במצב שזה גופא הוא בספק אם פאה מסוימת היא מהודו או שמעורבות בה שערות מהודו, הרי בודאי שאין לאסור את הפאה מספק ספיקא רחוק שכזה.

ובפרט ע"פ מה שנתבאר בהקדמה, שגם בהודו עצמה רוב השערות המשווקות משם אינן מבתי הע"ז אלא מרחבי המדינה (כשם שבאוקראינה ובסין וכו' מוכרות מליוני נשים את שערותיהן לסוחרים הפאות, וזאת ללא ה"יתיווך" של בתי ע"ז). והרי קיי"ל ד"כל דפריש מרובא פריש", וא"כ בכל פאה אמרינן שפרשה מהרוב המותר, כאשר אין ראייה ברורה שהגיעה מבתי הע"ז דוקא.

#### **כא. במקום הפסד מרובה בודאי שאין שום מקום להחמיר**

והנה במה שכתבנו לעיל, שפעולת התגלחת עצמה אינה "עבודה" לאליל, אלא רק אמצעי לנתינת השער, או להקרבה העצמית של המתגלחת (ובמילא אין בכך "כעין זביחה"), הרי גם לו היה לנו ספק בזה, היינו חייבים להניח שכן הוא. שהרי כן מוכח בפוסקים, דכאשר מדובר ב"הפסד מרובה", משתדלים אנו ע"פ ההלכה, לייחס לעובדי ע"ז בחו"ל בזמננו כוונות כאלו שאינן אוסרות בהנאה את תקרובתן.

דהנה כתב הרמב"ם בפירוש המשניות לחולין פ"א מ"א: "לפי שהעובדי עבודת כוכבים נחלקים לשני חלקים, האחד מהן היודעין לעשות אותה.. והחלק השני הן שעובדין לאותן הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהם בלבד, וכן הם רוב עובדי כוכבים. והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים (שם יג,ב) הענין בלשון הזה, עובדי כוכבים שבחוץ לארץ לאו עובדי כוכבים הם, אלא מעשה אבותיהם בידיהם".

והב"ח סימן קכג הביא הדברים להלכה לענין יין נסך (ורוב דבריו נפסקו גם בש"ך סק"ב) וז"ל: "אפילו תמצי לומר דמנסכין ושפכין לה קומיה עכו"ם בדרך ניסוך פנים, מ"מ כיון דקיי"ל דנכרים שבחוץ לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהם בידיהן, אם כן מה שמנסכים (בזמן הזה בחו"ל) יין לעבודת כוכבים, אין קרוי ניסוך, כיון דקרינן בהו שאין יודעים בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה". ובה מבאר את מה שכתב הרמ"א שם, שבזמן הזה שאינו שכיח שהגוי מנסך לעבודת כוכבים, אין לאסור "סתם יינם" בהנאה במקום הפסד, והאיסור הוא רק בשתיה, וזהו משום ש"אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים, כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים".

והאי דינא שאין לנו בזמן הזה עובדי ע"ז אמיתיים, הביאו הש"ך להלכה (לדעת הרמ"א) בכמה מקומות, ראה סימן קכד סקע"א, קכח סק"ד, ובעיקר קכט סק"ד.

ועד"ז כתב ב"שמלה חדשה" סימן ב', דבשחיטת נכרי העובד ע"ז לא אמרינן דסתם מחשבתו לשם ע"ז. וגם בשחיטת מין דהיינו כומר לע"ז, אף שיש להחמיר, מ"מ יש להקל בהנאה במקום הפסד". ובהערות "תבואות שור" סק"ג ביאר המקור לזה, כי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור השמיטו את דין הגמרא (שם יג,א) דשחיטת מין לע"ז ואסורה בהנאה כתקרובת ע"ז. וטעם ההשמטה, "מדאמרינן התם בגמרא גוים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז הם אלא מנהג אבותיהם בידיהם, ופירושו שאינן יודעים בטיב ע"ז ואינן אדוקים בה כל כך להיות מחשבתם לה, (ולכן מותר) בין כוברים בין אינם כוברים". ומביא גם את הב"ח שהבאנו לעיל "דאפילו חזינן דשפכי לה קמי ע"ז מותרת בהנאה, מטעם דלא הוי ניסוך".

ואח"כ מסכם התבוא"ש את ההלכה, שבעצם עפ"ז היה צריך להתיר לגמרי שחיטה של כומר בהנאה, אך מ"מ "לא מלאני לבי להתיר לכתחלה, כיון שלא מצאתי ההיתר מפורש, כ"א בדיעבד במקום הפסד". וכן פסק אדמו"ר הזקן בהלכות שחיטה סימן ב' סק"א. (וראה שו"ת "מים עמוקים" לרבי אליהו בן חיים שחי לפני כ-450 שנה, שבסברת הרמ"א והב"ח מצא כמה קולות לגבי איסור הנאה של תקרובת עבודת כוכבים בזמן הזה).

ומאחר שנקטינן להלכה שאפילו כשרואים גוי המנסך יין בפועל לפני האליל, מ"מ אין קרוי ניסוך", כי רק מנהג אבותיהם בידיהם, וחילוק זה מיושם הלכה למעשה לגבי סתם יינם ושחיטת מין כנ"ל, הרי בלי ספק, שגם כאן עלינו להקל ולומר, שהגויה המגיעה להתגלח לפני האליל בהודו, אין זה משום שהיא אדוקה בעבודת כוכבים זו, אלא שמנסה את מזלה, ששמעה שע"י הגילוח תהיה לה ישועה וכו', אבל אין לה שום קשר פנימי לא במוחה ולא בלבה לע"ז זו. ולכן אין כוונתה לעשות בגילוח פעולה של קרבן לאליל, ולא הוי "כעין זביחה" (וגם אין כוונתה לעבוד בכך את הפסל שתמונתו חרוטה על בנין זה, אלא את האליל שתבוא לפניו מחר בבוקר).

והגע עצמך : בסתם יינם **שגזרו חז"ל שאסור בהנאה כאילו שניסך בפועל**, מ"מ אמרינן שבזמן הזה מותר בהנאה בהפסד מרובה, כי אינם אדוקים בע"ז. וגם בשחיטת כומר, **שחז"ל קובעים שסתם שחיטתו לע"ז**, מ"מ מפורש בפוסקים שבזמן הזה מותר בהפסד מרובה מטעם הנ"ל. וא"כ ב"סתם תגלחת", שאין לנו כמובן שום איסור קבוע של חז"ל על נכרית שגוזזת שערותיה, וגם המומחים מעידים **שאין כוונתם לקרבן לאליל במובן הפולחני**, א"כ למה נגרום הפסד מרובה לרבבות נשות ישראל ע"י ההחלטה שכאילו אנו בטוחים שכוונתם לקרבן בעצם מעשה הגזיזה (ושאנו בטוחים שכוונתם לעבוד בזה את תמונת הפסל שנמצאת על בנין התספורת מבחוץ).

### **כב. האם אין איסור בעצם הקניה, שמוסרים כסף לבית ע"ז?**

והנה בשו"ע יו"ד סימן קמג ס"ג כתב המחבר : "היה לעבודת כוכבים גנה או מרחץ, והטובה היוצאת מהם היא לכהנים, מותר ליהנות מהם שלא בטובה (בלי לשלם), ואסור ליהנות מהם בטובה (בתשלום), ואפי' יש לאחרים חלק בטובה עם הכהנים. ואם אין הטובה היוצאת מהם לכהנים, אלא לעובדיה (לעובדי הע"ז), מותר ליהנות מהם אפילו בטובה, אפילו הגנה והמרחץ לעבודת כוכבים לבדה (כן משמע בטור לדעת רש"י)".

ועפ"ז לכאורה, אם יש טובה לכהנים מהכסף שמקבלים הנהלת הע"ז ממכירת השערות, נעשה מעשה איסור בעצם קניית הסוחרים את השערות מבית הע"ז.

אבל כבר כתב הרמ"א שם : "וי"א שאין איסור ליהנות ממנה אם הטובה באה לכהנים, **אלא כשהם (הכהנים) עומדים בחצר עבודת כוכבים עצמה**, אבל כשאין עומדין לפניו, אע"פ שהטובה היוצאת מהם היא לכהנים, מותר ליהנות ממנה, אם לא שהטובה לעבודת כוכבים עצמה. **ויש לסמוך על זה להקל** (טור בשם ר"ת ותוס' דף מ"ד ורא"ש ומרדכי בשם ר"ת)".

וראה שו"ע אדמוה"ז הלכות לולב סימן תרמ"ט ס"ד, שלכן "בזמן הזה שאין הנכרים משתחוים לאילן, אלא (נוטעין אילן לפני ע"ז, או) שנוטעים אילנות בגן של ע"ז, ודמי פירות האילנות הוא לכהניהם, **מותר ליקח מהן ארבעה מינים שבלולב**". וראה עוד בש"ך יו"ד שם סק"ז בשם הב"ח, דאם המציאות היא, שגם לולא שהיה הישראל רוחץ במרחץ, היו באים עובדי כוכבים ורוחצים שם, הרי אין ספק שמותר להנות מהם בטובה גם אם ההנאה מגיעה לכהנים.

והנה בנדו"ד, הרי בכסף מכירת הפאות לא מגיעה הנאה **לע"ז עצמה**, וגם לא ל"כהנים" אלא להנהלת בית הע"ז ולצרכים השונים כנ"ל. ואף אם חלק מגיע לכהנים, הרי זה מותר משני טעמים, ראשית משום שהכהנים לא נמצאים במקום הקניה שקונים את הפאה, ומותר ע"פ הרמ"א, ושנית מפני שאם לא יקנה היהודי את הפאה יקנוה הגוים, ומותר ע"פ הב"ח.

ויותר מזה, דאף אם היה מגיע הכסף לגדל את הע"ז עצמה, הרי מאחר שהסוחרים נותנים התשלום לבעלי המקום, והם עצמם מחליטים כמה ליתן לכל דבר מצרכי בית הע"ז, הנה גם אם יתנו לע"ז עצמה אין כאן חשש למעשה. וכמ"ש הטור סימן קמג : "חנויות של אליל אסור לשכור מהם. ואם מעלה שכר למדינה מותר לשכור מהם. פירוש, שמעלה השכר למדינה, ובני המדינה מספיקים צרכי אליל, כיון שאין השכר מיוחד לכו"ם.. כיון שאם ירצו (בני המדינה) יקחו לעצמן כל מה שגבו, **ומה שנותנין לאליל כאילו נתנו מכיסן**". וכן פסק הרמ"א שם ה"ה : "ואם נופל השכר למדינה, והם קונים צרכיהם, שרי".

וראה עוד מש"כ בחידושי "בית הלל" ביו"ד שם סקט"ו, שכאשר יש ספק אם הכסף ילך לע"ז או לעניים, מותר לקנות מהם. ולכן גם כאן כאשר העדים והמחקרים מעידים, שבכסף של מכירת השער עושים גם פעולות של תמיכה בעניים ויתומים וכו', הרי אין בעיה הלכתית לקנות מהם שערות.

(ומ"מ בודאי שמכאן ולהבא, הרוצה להדר במצוות, כדאי לה להשתדל שלא תהיה הנאה לכהני ע"ז ועובדיה מהכסף שלה, ובפרט לאחר שנעשה רעש מזה בכל העולם, ויש לחשוש לחילול ה' אם ימשיכו לקנות משם. אמנם לכאורה יש לומר, שאותן הפאות שנמצאות במלאי אצל הסוחרים והפאניות, אין בהן איסור, שהרי הכסף עבורן כבר שולם למוכרים בהודו ומאי דהוה הוה. וכל ההידור הוא רק שמכאן ולהבא לא יקנו מהמקור סחורה חדשה, ובפרט שמדובר בהפסד מרובה מאד).

### **כג. האם אין הידור להתרחק בכל זאת מדבר שהיה שייך לענייני ע"ז?**

אמנם יש הטוענים, דלו יהי כן שאין כאן תקרובת ע"ז ואין השערות אסורות בהנאה, אבל מ"מ מאחר שאיסור ע"ז חמור כל כך, אולי כדאי להתרחק כמטחוי קשת מכל מה שיש בו ריח ע"ז.

והתשובה לזה, שאף אם מישוהו רוצה להחמיר על עצמו, אבל אי אפשר לאסור לאחרים דבר שגם לדעתו אין בו אלא "הידור", ובפרט במקום של הפסד מרובה. ומה גם, שכאשר רואים את הנהגת חז"ל הקדושים, מסתבר שלא החמירו בזה כלל ואף לא משום הידור.

וכמפורש בגמרא ע"ז נ,א: "בי ינאי מלכא חרוב, אתו עובדי כוכבים אוקימו ביה מרקוליס, אתו עובדי כוכבים אחריני דלא פלחי למרקוליס, שקלינהו (להאבנים) וחיפו בהן דרכים וסטרטאות. איכא רבנן דפרשי (נמנעו מללכת על אבנים אלו) ואיכא רבנן דלא פרשי. א"ר יוחנן **בנן של קדושים מהלך עליהן ואנן נפרוש מהן?** מאן ניהו בנן של קדושים, רבי מנחם ברבי סימאי, ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דאפילו בצורתא דזוזא לא מיסתכלי" (כיון שהיה על המטבע צורת ע"ז). וביארו שם, דרבנן סברו שהאבנים נעשו תקרובת שאין לה ביטול, ולכן פרשי, אבל בנן של קדושים סבר שלא נעשו תקרובת כיון שאינן "מעין פנים", ולכן לכל היותר נעשו כמרקוליס עצמו, ומהני להו ביטול. וחזינן מהכא, שאפילו מי שהגמרא קוראת לו "בנן של קדושים", לא ראה הידור בזה שלא להשתמש בדבר **שהוא עצמו היה עבודה זרה**. וכ"ש כאן שהשערות לא נעשו ע"ז מעולם ולא תקרובת ע"ז, ומהיכי תיתי לפרוש מהן.

ומי לנו גדול מדוד מלך ישראל, שלאחר שלכד את עיר המלוכה רבת בני עמון, כתיב (שמואל ב' יב, ל): "ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו.. ותהי על ראש דוד", ובגמרא שם מד,א. (ופירש"י): "ויקח את עטרת מלכם (בבני עמון קאי ועבודת כוכבים שלהם מלכם שמה.. **והאי עטרת מלכם בעבודת כוכבים קאמר**). ומי שרי, איסורי הנאה נינהו, אמר רב נחמן איתי הגיתי בא וביטלה". ובהמשך הסוגיא מבואר שדוקא כתר זה שהיה בתחלה בראש הע"ז "עדות הוא לבית דוד, שכל הראוי למלכות, הולמתו". הרי שדוד לא עשה חשבון של הידורים, שלא לשים על ראשו דבר שהיה שייך בעבר לע"ז (ועיין בגמרא שם גם לענין נחש הנחשת שנעשה ע"ז, ודוד לא נמנע מלהנות בזה לאחר שנתבטל מע"ז).

ובמשנה (שם, ב. ופירש"י): "שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי (שם עבודת כוכבים והמרחץ עומד בחצרה). אמר ליה, כתוב בתורתכם לא ידבק בידך מאומה מן החרס, מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי". ועי"ש בתשובתו במשנה והביאור על זה בגמרא. ואנו רואים מכל השקו"ט שם, דמאחר

שהיה לר"ג תשובה נצחת שלדינא המרחץ לא נאסר בהנאה, לא הידר כלל שלא להשתמש בזה.

ואולי יש לומר הטעם בשלשת הסיפורים דלעיל, שבנן של קדושים ודוד המלך ורבן גמליאל סברו, שאדרבה, מה שהיה קודם שייך לע"ז ונתבטל ומותר להלכה, הרי יש ענין מיוחד שיהודי ישתמש בזה ויעלה הנצוצות לקדושה, ויתרון האור הוא מתוך החושך דוקא. (וזאת אע"פ שלענין של מצוה אי אפשר להשתמש בדבר שהיה ע"ז, משום מאיסותא. וכמבואר בגמרא שם מז, א. ובכמה מקומות. וראה או"ח סימן קנד סי"א: "נרות של שעה שנתנם עכו"ם לעובדי אלילים וכיבן שמשן ונתנן או מכרן לישראל, אסור להדליקם בבית הכנסת", והוסיף הרמ"א: "אע"פ שמוותרים להדיוט").

ובכל זה מדובר במה שהיה קודם אסור בהנאה, ונתבטל. וכ"ש וק"ו בענין השערות מהודו, שמעולם לא נעשו ע"ז ולא היו אסורות בהנאה, ואינן צריכות ביטול כלל. הרי בודאי שאין שום הידור בזה שלא להשתמש בהן.

\*

ולסיכום:

השערות אינן אסורות מכמה וכמה טעמים, שכל אחד עומד גם בפני עצמו:

- הן אינן מוקרבות לפני הע"ז, ובמילא לא נעשו תקרובת.
- הכוונה הסופית היא עבור המכירה, ולכן גם אם יקריבום לא יאסרו
- לא מקריבים שערות במקדש, ואין הן "מעין פנים"
- אין הקדש לע"ז, ולכן הקדשתן בדיבור אינה אוסרת
- החיתוך עצמו אינו עבודה, ולא הוי "כעין זביחה"
- אין אצלם עבודה בשערות, ולכן גם פעולת "כעין זביחה" אינה אוסרת
- חיתוך שערות אין בו "שבירה" ואינו דומה לשבירת מקל ומפרקת בהמה
- החיתוך נעשה ע"י הספרים, והם אינם מתכוונים לקרבן
- האליל שעובדים לו, אינו נמצא במקום התגלחת
- אי אפשר לאסור "ספק ע"ז" בהנאה, וכ"ש בספק ספיקא
- בכל ספק בכוונת המתגלחת, יש להניח לצד של ההיתר במקום הפסד מרובה
- אין איסור גם במסירת כסף לבית ע"ז, כשאין נותנים אותו לידי הכהנים ממש
- חז"ל לא הידרו שלא להשתמש לדברי הרשות, במה שהיה שייך לע"ז ונתבטל

\*

ולכן, על פי כל הנ"ל אציע הלכה למעשה לפי עניות דעתי:

א. מבחינה הלכתית, אפשר להמשיך ללבוש פאות שמקורן בהודו, וכ"ש וק"ו אלו שמקורן אינו ברור או שתערובתן אינה ברורה. ולכן אין צורך להפסיד ממון ולהחליף את הפאה.

ב. כמובן וגם פשוט, שאפילו מי שרוצה משום מה ל"הדר" ולא ללבוש פאה כזו, אסור לה לצאת לרשות הרבים עם מטפחת או כובע חס ושלום. וידוע עד כמה הקפיד על כך הרבי מה"מ, ואמר שהוא ילחם על ענין זה במסירות נפש!

ג. מעתה והלאה, רצוי שלא לקנות פאות חדשות, רק מפאניות שיש להן אישור מרב מוסמך (וכדאי מאד, שעסקניות נשי חב"ד תחיינה, תשבנה עם פאניות המספקות פאות לנשות חב"ד, ותקבענה מחיר הווה לכל נפש).

ויהי"ר שבזכות שמירת הצניעות, ובפרט כיסוי הראש בפאה נכרית דוקא, נזכה כולנו לברכות המפורטות על כך בזוהר הקדוש פרשת נשא, לבריאות ופרנסה ושלום בית ונחת מהילדים שי', ובפרט לברכה העיקרית:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!